សំឡេងអាជីវករស្ត្រីលក់ដូរតាមដងផ្លូវក្នុងស្ថានភាពកូវីដ១៩

របាយការណ៍វាយតម្លៃស្តីពី

ផលប៉ះពាល់នៃជំងឺកូវីដ-១៩ លើអាជីវករស្ត្រីលក់ដូរតាមដងផ្លូវ និងការធានាបាននូវសិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ចសង្គម

២០២១

ឧបត្ថម្ភថវិកាដោយៈ

USAID

pact building local promise.

API BUILDING CAPACITY FOR CHANGE ADVOCACY AND POLICY INSTITUTE

Coalition for Partnership in Democratic Development

IDEA

© ២០២១ វិទ្យាស្ថានតស៊ូមតិ និងគោលនយោបាយ (API)
អគារភ្នំពេញវីឡា ផ្ទះលេខ ១២៤ ផ្លូវ ៣៨៨ សង្កាត់ទួលស្វាយព្រៃទី០១ ខណ្ឌចំការមន រាជធានីភ្នំពេញ
ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
លេខទូរស័ព្ទ៖ +855 23 213 486
គេហទំព័រ៖ https://apiinstitute.org

ទស្សនៈដែលបង្ហាញនៅក្នុងឯកសារនេះ គឺជាទស្សនៈរបស់អ្នកនិពន្ធ ហើយទស្សនៈទាំងនេះមិនឆ្លុះបញ្ចាំងទស្សនៈ និងជំហររបស់ក្រុមប្រឹក្សាភិបាល និងម្ចាស់ជំនួយឡើយ។

ឯកសារនេះត្រូវបានផលិតឡើងក្រោមជំនួយសប្បុរស របស់ប្រជាពលរដ្ឋអាមេរិក តាមរយៈទីភ្នាក់ងារសហរដ្ឋអាមេរិក សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍអន្តរជាតិ(USAID)។ ខ្លឹមសារក្នុងវីដេអូនេះ មិនឆ្លុះបញ្ចាំងពីទស្សនៈរបស់ USAID រឺ រដ្ឋាភិបាល សហរដ្ឋអាមេរិកឡើយ។

តារាងមាតិកា

អ	អក្សរកាត់	៤
ស	សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ	៥
ស	សេចក្តីសង្ខេបប្រតិបត្តិ	៦
១	សេចក្តីផ្តើម	១១
២	សនិទានភាពនៃការសិក្សាវាយតម្លៃ	១៣
៣	វិធីសាស្រ្ត	១៣
	៣.១. បទសម្ភាសន៍អ្នកផ្តល់ព័ត៌មានសំខាន់ៗ	១៣
	៣.២. ការប្រឹក្សាយោបល់	១៤
	៣.១. អ្នកឆ្លើយតបគោលដៅ និងលំនៅដ្ឋានរបស់អ្នកឆ្លើយតប	១៤
៤	ក្រមសីលធម៌បទសម្ភាសន៍	១៥
៥	ដែនកំណត់នៃការសិក្សាវាយតម្លៃ	១៥
៦	ប្រជាសាស្រ្តនៃអ្នកឆ្លើយតប	១៦
៧	លទ្ធផលរកឃើញសំខាន់ៗ	១៧
	៧.១. ទីតាំងលក់ដូរ និងការកេងប្រវ័ញ្ច	១៧
	៧.២. សុវត្ថិភាពចំណីអាហារ និងឥរិយាបថរបស់អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវ	១៨
	៧.៣. ភាពជាតំណាង និងការចរចាជាសមូហភាព	២០
	៧.៤. ការយល់ដឹងអំពីច្បាប់ និងគោលនយោបាយ	២១
	៧.៥. បញ្ហាកូវីដ-១៩ និងការគាំទ្រជំនួយសង្គ្រោះបន្ទាន់	២១
	៧.៦. ការឆ្លើយតបរបស់រដ្ឋាភិបាលក្នុងឆ្នាំ ២០២០	២១
៨	សំណូមពរ និងតម្រូវការក្នុងឆ្នាំ២០២១	២៣
៩	តម្រូវការបណ្តុះបណ្តាល និងជំនាញ	២៤
១០	អនុសាសន៍	២៥
១១	ឯកសារយោង	២៨
១២	ឧបសម្ព័ន្ធ	៣០
	បញ្ជីច្បាប់ និងគោលនយោបាយដែលបានពិគ្រោះយោបល់	៣០
	បញ្ជីរបាយការណ៍ដែលបានពិគ្រោះយោបល់	៣០

អក្សរកាត់

API	វិទ្យាស្ថានតស៊ូមតិ និងគោលនយោបាយ
ASEAN	សមាគមប្រជាជាតិអាស៊ីអគ្នេយ៍
CSDGs	គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍ប្រកបដោយចីរភាពកម្ពុជា
CPDD	សម្ព័ន្ធសម្រាប់ភាពជាដៃគូក្នុងការអភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ
CDA	សមាគមអភិវឌ្ឍន៍ឃុំ
CDP	ផែនការអភិវឌ្ឍន៍ឃុំ
CRC	កាកបាទក្រហមកម្ពុជា
IDEA	សមាគមប្រជាធិបតេយ្យឯករាជ្យនៃសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រព័ន្ធ
KII	ការសម្ភាសអ្នកដឹងព័ត៌មានសំខាន់
LA	អាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន
MoI	ក្រសួងមហាផ្ទៃ
MSMEs	សហគ្រាសមីក្រូ ធន់តូច និងមធ្យម
MoEF	ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ
MoLVT	ក្រសួងការងារ និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ
MoEYS	ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា
MoP	ក្រសួងផែនការ
N.S.S.F	បេឡាជាតិសន្តិសុខសង្គម
RGC	រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា
SMEs	សហគ្រាសធន់តូច និងមធ្យម
WE Act	គម្រោងសហគ្រិននារីសកម្មកម្ពុជា

ស សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

ឯកសារនេះ ត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយបុគ្គលិកនៃវិទ្យាស្ថានតស៊ូមតិ និងគោលនយោបាយដោយមានការជួយគាំទ្រយ៉ាងខ្លាំងក្លាពីបុគ្គលជាច្រើនដែលបង្កើតឱ្យចេញជារូបរាងនៃការសិក្សាវាយតម្លៃបឋមនេះ។ ពួកគេបានផ្តួចផ្តើមគំនិតនូវការងារនេះ និងបានខិតខំប្រឹងប្រែងយ៉ាងខ្លាំងក្នុងការពិនិត្យឡើងវិញ និងផ្តល់នូវមតិយោបល់ដែលពោរពេញដោយគំនិតល្អៗទៅលើឧបករណ៍ប្រមូលទិន្នន័យ និងសេចក្តីព្រាងរបាយការណ៍វាយតម្លៃនេះ។

យើងក៏សូមថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅចំពោះគណៈគ្រប់គ្រង និងបុគ្គលិកនៃវិទ្យាស្ថានតស៊ូមតិ និងគោលនយោបាយ សម្ព័ន្ធសម្រាប់ភាពជាដៃគូនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ (CPDD) និងសមាគមប្រជាធិតេយ្យឯករាជ្យនៃសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រព័ន្ធ (IDEA) ចំពោះការខិតខំជួយពិនិត្យឡើងវិញនូវសំណួរ និងឧបករណ៍ប្រមូលទិន្នន័យ ជាពិសេស ការរៀបចំផ្នែកភស្តុភារ និងការសម្របសម្រួលការសម្ភាសអ្នកដឹងព័ត៌មានសំខាន់ៗ។

យើងក៏សូមថ្លែងអំណរគុណដោយស្មោះស្ម័គ្រចំពោះស្ត្រីជាអ្នកលក់ដូរតាមដងផ្លូវដ៏អស្ចារ្យជាច្រើននាក់ដែលបានចូលរួមយ៉ាងសកម្ម និងដោយទឹកចិត្តស្មោះស្ម័គ្រនៅក្នុងកិច្ច សម្ភាសនៃការសិក្សានេះ ទោះបីជាពេលវេលាមិនអំណោយផលល្អក៏ដោយ។ យើងមានសេចក្តីសោមនស្សរីករាយយ៉ាងខ្លាំងដោយបានដឹងពីការលំបាករបស់ពួកគេ ហើយយើងសង្ឃឹមថាលទ្ធផលនៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវទាំងនេះ នឹងបង្កើតឱ្យមានការធ្វើអន្តរាគមន៍ផ្នែកគោលនយោបាយដ៏ល្អមួយដើម្បីដោះស្រាយនូវបញ្ហាប្រឈមរបស់ពួកគេ។

យើងក៏សូមថ្លែងអំណរគុណចំពោះការជួយគាំទ្រពីម្ចាស់ជំនួយរបស់យើងគឺ អង្គការ ទីភ្នាក់ងារសហរដ្ឋអាមេរិកសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍន៍អន្តរជាតិ(USAID) តាមរយៈអង្គការ Pact Cambodia ចំពោះការផ្តល់មូលនិធិសម្រាប់គម្រោងនេះ និងការជួយគាំទ្រជាបន្តបន្ទាប់នៅក្នុងការពង្រឹងភាពធន់ និងសុខុមាលភាពរបស់ក្រុមងាយរងគ្រោះនៅក្នុងវិស័យសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រព័ន្ធនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។

ទិន្នន័យ និងសេចក្តីពន្យល់នៅក្នុងរបាយការណ៍វាយតម្លៃនេះ ត្រូវបានពិនិត្យ យ៉ាងប្រុងប្រយ័ត្នតាមចំណេះដឹង និងការខំប្រឹងប្រែងរបស់យើង។ រាល់កំហុសឆ្គងណាមួយនៅក្នុងរបាយការណ៍នេះគឺជាការទទួលខុសត្រូវរបស់យើងតែម្នាក់គត់។

ភ្នំពេញថ្ងៃទី១០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២១

ស សេចក្តីសង្ខេបប្រតិបត្តិ

វិស័យសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រព័ន្ធនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាបានក្លាយជាវិស័យជួរមុខនៃក្បាលម៉ាស៊ីនសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសរាប់ទស្សវត្សរ៍មកហើយ។ វិស័យនេះបានរួមចំណែកដល់ឱកាសបង្កើតមុខរបរ និងការងារ និងការអភិវឌ្ឍនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ ការសិក្សារបស់សមាគមប្រជាជាតិអាស៊ីអាគ្នេយ៍ (អាស៊ាន) ក្នុងឆ្នាំ ២០១៩ បង្ហាញថាមុខរបរ និងការងារក្រៅប្រព័ន្ធនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាមានចំនួនជិត ៩០% នៃមុខរបរ និងការងារសរុបដែលភាគច្រើនគឺជាស្ត្រី។ ផ្នែកមួយនៃវិស័យសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រព័ន្ធនេះគឺការលក់ដូរតាមដងផ្លូវដែលគ្រប់ដណ្តប់តួនាទីសំខាន់ៗនៅក្នុងការបង្កើតប្រាក់ចំណូល និងសន្តិសុខស្បៀងដែលផ្តល់អត្ថប្រយោជន៍ដល់ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជារាប់លាននាក់។ ការសិក្សាផ្សេងទៀតកត់សម្គាល់ថាវិស័យសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រព័ន្ធមានចំនួន ជិត ៦២% នៃ GDP របស់ប្រទេសកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំ ២០០៣។ នេះមានន័យថា មុខរបរលក់ដូរតាមដងផ្លូវដើរតួនាទីជាផ្នែកមួយដ៏សំខាន់នៃសង្គមរបស់កម្ពុជា។

មុខរបរលក់ដូរតាមដងផ្លូវ គឺជាការងារអាជីវកម្មមួយដ៏សម្បើមនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាក៏ប៉ុន្តែមុខរបរនេះនៅតែស្ថិតនៅបាតតារាងនៃរបៀបវារៈ បើនិយាយអំពីការជួយគាំទ្ររបស់រដ្ឋាភិបាលដល់វិស័យនេះ។ ភស្តុតាងជាស្ថិតិបង្ហាញថា អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវក្នុង ប្រទេសកម្ពុជាមានចំនួនរហូតដល់ ១,៦៧៣,៣៩០នាក់ ឬស្មើ ១០% នៃចំនួនប្រជាពលរដ្ឋសរុប។ យោងតាមការសិក្សារបស់អង្គការ Oxfam នៅក្នុងឆ្នាំ ២០១៩ មានការប៉ាន់ប្រមាណថា អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវដែលក្នុងនោះមានចំនួន ៧៥ ភាគរយជាស្ត្រី ដែលនៅក្នុងទីក្រុងភ្នំពេញតែមួយគត់មានចំនួន ១% នៃតួលេខទាំងនេះ ឬ១០% នៃចំនួនប្រជាពលរដ្ឋសរុបនៅក្នុងទីក្រុងភ្នំពេញ។ ទោះបីជាវិស័យនេះដើរតួនាទីដ៏សំខាន់រួមចំណែកដល់ការបង្កើតមុខរបរ និងការងារ និងការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចសង្គមក៏ដោយ ក៏អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវជាពិសេសស្ត្រីមិនទទួលបានការការពារដោយច្បាប់ ដែលបង្កើតឱ្យមានជាការកេងប្រវ័ញ្ចជាបន្តបន្ទាប់ និងកង្វះការទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍សង្គមនានា។ សំខាន់ជាងនេះទៀត ពួកគេក៏កំពុងរងគ្រោះពីច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តិមួយចំនួនដែលមិនសូវមានអំណោយផល និងដែលគម្រាមកំហែងដល់ឱកាសបង្កើតប្រាក់ចំណូល និងការបង្កើនភាពអង់អាចផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចរបស់ពួកគេ។ ដោយសារបញ្ហានេះហើយ ទើបមានតម្រូវការឱ្យធ្វើការសិក្សាវាយតម្លៃ និងការធ្វើអន្តរាគមន៍ផ្នែកគោលនយោបាយនេះ ដើម្បីធានាឱ្យមានការជួយគាំទ្រពិសេសដើម្បីពង្រឹងសិទ្ធិទទួលបានការងារសមរម្យ និងភាពធន់របស់ពួកគេ។ ហើយយើងសង្ឃឹមថាការសិក្សានេះនឹងជួយផ្តល់ព័ត៌មានដល់វិស័យសាធារណៈ និងអ្នកធ្វើគោលនយោបាយអំពីបញ្ហាប្រឈមថ្មីៗដែលស្ត្រីជាអ្នកលក់ដូរតាមដងផ្លូវបានជួបប្រទះ និងមានវិធានការអន្តរាគមន៍ផ្នែកគោលនយោបាយសំខាន់ៗដើម្បីជួយគាំទ្រពួកគេ។

ផ្នែកខាងក្រោមនេះ បង្ហាញអំពីរបកគំហើញចម្បងៗរួមជាមួយអនុសាសន៍ផ្នែកគោលនយោបាយ។

របកគំហើញចម្បងទី ១៖ កង្វះទីតាំងលក់ដូរសមរម្យបានបង្កើតឱ្យមានការរំលោភបំពាន និងការកេងប្រវ័ញ្ចជាប្រព័ន្ធមកលើ (ស្ត្រី) អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅទូទាំងប្រទេស។ យោងតាមទិន្នន័យបង្ហាញថា អ្នកឆ្លើយសំណួរចំនួន ៤៩.៥៩% គឺជាអ្នកលក់ដូរនៅលើដងផ្លូវខណៈមាន ១៨.៤៤% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរសរុបគឺជាអ្នកលក់ដូរចល័ត ហើយមានជិត ១៣.៩៣% នៃអ្នកទាំងនោះមានទីតាំងលក់ដូរនៅក្នុងផ្សារ។ ហើយដើម្បីរក្សាបាននូវកន្លែងលក់ដូរ និងការការពារ (ស្ត្រី) អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវទាំងនោះ ត្រូវសូកប៉ាន់នគរបាល សន្តិសុខផ្សារ និងបុគ្គលដែលមិនមានឯកសណ្ឋានត្រឹមត្រូវ។ ការវិភាគបែបគុណភាពបង្ហាញនូវលទ្ធផលមិនល្អ។ ទិន្នន័យបង្ហាញថា មានអ្នកឆ្លើយសំណួរចំនួន ៥៤.១០% នៃអ្នកឆ្លើយសរុបបង់ប្រាក់ចន្លោះពី ៥០០-១,០០០ រៀល, និងមានចំនួន ២៩.៩២% នៃអ្នកទាំងនោះបង់ប្រាក់ចាប់ពី ១,១០០-២,០០០ រៀលជាមធ្យមក្នុងមួយថ្ងៃ។

អនុសាសន៍ចម្បងទី ១៖ សាលាក្រុងភ្នំពេញ និងក្រុងផ្សេងទៀតគួរពិចារណាផ្តល់នូវទីតាំងលក់ដូរដ៏សមរម្យដល់អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅតំបន់ជាយក្រុង។ ការអនុវត្តល្អៗនៅ ប្រទេសជិតខាង គួរយកមកពិចារណា ដោយសារតែប្រទេសទាំងនោះមានបញ្ហាប្រឈមដែល មានលក្ខណៈដូចគ្នា។ ការអនុវត្តល្អគឺការរៀបចំទីតាំងមួយកន្លែង ឬយកផ្លូវមួយកន្លែងសម្រាប់ឱ្យមានការលក់ដូរនៅទីនោះ។ វាផ្តល់ដល់អាជ្ញាធរនូវឱកាសក្នុងការវាយតម្លៃពីផលប៉ះពាល់ និងកាត់បន្ថយហានិភ័យជាសក្តានុពល ដែលបង្កដោយគំនិតផ្តួចផ្តើមនោះមុនមានការបន្សី្ស និងអនុវត្តគោលនយោបាយក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ។ ធ្វើបែបនេះ វានឹងដោះស្រាយបាននូវបញ្ហានៃការកេងប្រវ័ញ្ចទៅលើអាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវ និងដោះស្រាយបញ្ហាកកស្ទះចរាចរណ៍នៅតាមដងផ្លូវ។

របកគំហើញចម្បងទី ២៖ កង្វះការយល់ដឹង និងឥរិយាបថល្អចំពោះសុវត្ថិភាពចំណីអាហារក្នុងចំណោម (ស្ត្រី) អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវ បានបង្កើតជាហានិភ័យដ៏ធំដល់សុខភាពសាធារណៈរយៈពេលវែងនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ តួលេខពីការសិក្សាវាយតម្លៃបង្ហាញថាមានអ្នកឆ្លើយសំណួរតែ ៤០.៩៨% ប៉ុណ្ណោះនៃអ្នកឆ្លើយសរុបបានបញ្ជាក់ថាបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលអំពីសុវត្ថិភាពចំណីអាហារ។ នេះឆ្លុះបញ្ចាំងឱ្យឃើញពីបញ្ហាប្រឈមជាបន្តបន្ទាប់នៃការយល់ដឹងអំពីការរក្សាអនាម័យល្អ និងសុវត្ថិភាពចំណីអាហារជាពិសេសក្នុងចំណោម (ស្ត្រី) អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅទូទាំងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

អនុសាសន៍ចម្បងទី ២៖ គេគួរចាត់ជាអាទិភាព និងផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលអំពីសុវត្ថិភាពចំណីអាហារ និងការលក់ដូរចំណីអាហារនៅតាមផ្លូវដល់អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវដើម្បីលើកកម្ពស់ឱ្យប្រសើរនូវសុវត្ថិភាពចំណីអាហារ និងសុខភាពសាធារណៈនៅកម្ពុជា។ ក្រៅពីនេះវាចាំបាច់ត្រូវធានាឱ្យមានការប្រមូលសម្រាមប្រកបដោយប្រសិទ្ធផល និងធានាឱ្យអាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវមានទឹកស្អាតប្រើប្រាស់ និងមានកន្លែងទុកដាក់សម្រាមឱ្យបានត្រឹមត្រូវ។ គេគួរពិចារណាឱ្យមានគោលនយោបាយលើកទឹកចិត្ត និងគោលនយោបាយច្បាប់ដើម្បីលើកទឹកចិត្តដល់ការចូលរួម និងភាពមានប្រសិទ្ធិភាព។ ការងារនេះវានឹងរួមចំណែកដល់ការលើកកម្ពស់ឱ្យប្រសើរឡើងនូវចំណេះដឹងផ្នែកសុវត្ថិភាពចំណីអាហារ និងឥរិយាបថល្អក្នុងចំណោមអាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ ជាលទ្ធផល វានឹងពង្រឹងសុខភាពសាធារណៈ និងជំរុញការទាក់ទាញភ្ញៀវទេសចរណ៍នៅក្នុងប្រទេស។

របកគំហើញចម្បងទី ៣៖ សម្លេងរួម និងអំណាចចរចារបស់(ស្ត្រី) អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅទន់ខ្សោយ និងមិនត្រូវបានរៀបចំឱ្យបានល្អ។ នេះជាលទ្ធផលនៃកង្វះការឯកភាព និង ការរួបរួមគ្នាបន្ថែមពីលើការរិតត្បិតលំហនយោបាយក្នុងរយៈពេល ៣ឆ្នាំកន្លងមកនេះ។ ទិន្នន័យបែបគុណភាពបង្ហាញថាមានអ្នកឆ្លើយ ៦៦.៣៩% ប៉ុណ្ណោះនៃអ្នកឆ្លើយសរុបគឺជាសមាជិកនៃសមាគម IDEA។ ហើយមានអ្នកឆ្លើយចំនួន ៤២.៦២% នៃអ្នកឆ្លើយសរុបចំនួន ៦៦.៣៩% ដែលជាសមាជិករបស់ IDEA បង្ហាញថាពួកគេមិនដឹងថាតើសមាគមនេះបានពង្រឹងអំណាច និងបានការពារផលប្រយោជន៍ពួកគេឬយ៉ាងណា។ នេះបង្ហាញថា វាតម្រូវឱ្យមានភាពជាតំណាង និងការផ្សព្វផ្សាយឱ្យបានខ្លាំងក្លាថែមទៀត។

អនុសាសន៍ចម្បងទី ៣៖ សមាគម IDEA និងតួអង្គផ្សេងទៀតគួរពិចារណាអំពីការផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈ និងការលើកទឹកចិត្តឱ្យកាន់តែខ្លាំងក្លាដើម្បីបង្កើនសមាជិកភាព និងការបង្កើតជាសហជីពសម្រាប់ (ស្ត្រី) អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវ។ នេះវានឹងជួយបង្កើតនូវភាពជាតំណាង និងអំណាចចរចារួមឱ្យកាន់តែរឹងមាំ ដែលធ្វើឱ្យពួកគេមានសមត្ថភាពចរចា និងមានឥទ្ធិពលទៅលើថ្នាក់ដឹកនាំនយោបាយដើម្បីផលប្រយោជន៍របស់ពួកគេ។ ដោយសារ ធនធាន និងបុគ្គលិករបស់ IDEA នៅមានកម្រិត ការផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈ និងការលើកទឹកចិត្តគួរផ្តោតលើ (ស្ត្រី) អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅក្នុងតំបន់ទីប្រជុំជនដែលកំពុងជួបបញ្ហាប្រឈមកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរបើប្រៀបធៀបជាមួយអ្នកលក់ដូរដូចគ្នានៅស្រុកស្រែចម្ការ។

របកគំហើញចម្បងទី ៤៖ កង្វះការការពារតាមផ្លូវច្បាប់ដល់ (ស្ត្រី) អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវបណ្តាលឱ្យមានកង្វះទីកន្លែងលក់ដូរសមរម្យ និងការរំលោភបំពាន និងការកេងប្រវ័ញ្ចជាបន្តបន្ទាប់។ វាក៏មិនលើកទឹកចិត្តឱ្យអាជ្ញាធរធ្វើការឆ្លើយតបចំពោះបញ្ហាប្រឈម និងតម្រូវការ ដែលប្រឈមដោយ (ស្ត្រី) អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅទូទាំងប្រទេសកម្ពុជាផងដែរ។

អនុសាសន៍ចម្បងទី ៤៖ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាគួរពិចារណាផ្តល់នូវកិច្ចការពារផ្លូវច្បាប់ដល់អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវពីការរំលោភបំពាន និងការកេងប្រវ័ញ្ចជាលក្ខណៈប្រព័ន្ធ។ ហើយដើម្បីសម្រេចបាននូវគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍ប្រកបដោយចីរភាពរបស់កម្ពុជា ជាពិសេសគោលដៅទី ៨ (ការងារសមរម្យ & កំណើនសេដ្ឋកិច្ច) និងគោលដៅទី ១០ (កាត់បន្ថយវិសមភាព) វាចាំបាច់ថាអាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវទាំងនោះត្រូវបានគាំពារទាំងគោលនយោបាយ និងច្បាប់ការពារមួយ ដែលមានប្រយោជន៍ដល់ការពង្រឹងភាពធន់របស់ពួកគេ។

របកគំហើញចម្បងទី ៥៖ ការយល់ដឹង និងចំណេះដឹងរបស់(ស្ត្រី)អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវអំពីច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តិពាក់ព័ន្ធជាមួយសិទ្ធិ និងសុខុមាលភាពរបស់ពួកគេនៅមានកម្រិត។ ទោះបីជាទិន្នន័យបង្ហាញថាមានអ្នកឆ្លើយសំណួរក្នុងសមាមាត្រយ៉ាងច្រើនឆ្លើយថាពួកគេបានរៀនសូត្រត្រឹមត្រូវក៏ប៉ុន្តែចំណេះដឹងអំពីច្បាប់ការពារសិទ្ធិ និងការប្រកបមុខរបរ ចិញ្ចឹមជីវិតរបស់ពួកគេនៅមានកម្រិត។ យោងតាមស្ថិតិបង្ហាញថា មានអ្នកឆ្លើយរហូតដល់ ៥២.៤៦% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរសរុបមិនបានដឹងអំពីច្បាប់បែបនោះឡើយ។ ហើយមានអ្នកឆ្លើយ ចំនួន ៥២.០៥% ឆ្លើយថាពួកគេមិនយល់អំពីខ្លឹមសារនៃរបបគាំពារសង្គម រួមទាំងសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈផងដែរ ដែលច្បាប់នេះបង្កឱ្យមានការទិះតៀនជាសាធារណៈ និងអាចគម្រាមកំហែងខ្លាំងដល់សិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ចសង្គមរបស់ពួកគេ។ ប្រសិនបើច្បាប់នេះត្រូវបានអនុវត្ត ច្បាប់នេះនឹងដាក់បន្ទុកធ្ងន់ធ្ងរទៅលើ(ស្ត្រី)អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវជាពុំខាន។

អនុសាសន៍ចម្បងទី ៥៖ ក្រសួងមហាផ្ទៃគួរពិនិត្យមើលឡើងវិញនូវសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពី**សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ**នេះដើម្បីធានាថាច្បាប់នេះការពារផលប្រយោជន៍ និងពង្រឹងសិទ្ធិអំណាចរបស់ប្រជាពលរដ្ឋងាយរងគ្រោះបំផុត។ មានការស្នើសុំថាគួរមានការពិគ្រោះយោបល់ប្រកបដោយអត្ថន័យ និងការផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈដើម្បីកសាងជំនឿសាធារណៈជន ការគោរពគ្នាទៅវិញទៅមក និងធានានូវការចូលរួមដ៏សកម្មពី(ស្ត្រី)អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវ ដែលជាឆ្អឹងខ្នងនៃសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសជាតិ។ នេះវានឹងបង្ហាញដល់សាធារណៈជន និងសហគមន៍អន្តរជាតិ អំពីការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់រដ្ឋាភិបាលនៃប្រទេសកម្ពុជាចំពោះការអភិវឌ្ឍសង្គមប្រកបដោយបរិយាប័ន្ន។

របកគំហើញចម្បងទី ៦៖ មានកម្មវិធីជំនួយសង្គ្រោះបន្ទាន់ ដែលគាំទ្រដល់ក្រុមងាយរងគ្រោះ និងអ្នកដែលប៉ះពាល់ដោយជម្ងឺរាតត្បាតកូវីដ-១៩។ ទោះដូច្នេះក៏ដោយ អ្នកឆ្លើយសំណួរភាគច្រើនបំផុតបានឆ្លើយថាពួកគេមិនបានទទួលជំនួយគាំទ្រណាមួយនោះទេ។ ជំនួយសង្គ្រោះបន្ទាន់ទាំងនោះមានក្នុងទម្រង់ជាអំណោយស្បៀងអាហារ និងគ្រឿងទេសដែលវាមិនបានជួយដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមដែល (ស្ត្រី) អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវទាំងអស់នោះបានជួបប្រទះឡើយ។ យោងតាមទិន្នន័យបែបគុណភាពបង្ហាញថាមានអ្នកឆ្លើយសំណួរចំនួន ៥៣% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរសរុបបានធ្វើចំណាកស្រុកចេញពីផ្ទះរបស់ពួកគេ។ ហើយដោយផ្អែកលើការសម្ភាស វាបង្ហាញថាការប្រឈមចម្បងរបស់អ្នកឆ្លើយសំណួរទាំងនោះគឺបញ្ហាបង់ពន្ធ/ភាស៊ី និងតម្លៃជួលកន្លែងលក់ដូរ ជាពិសេស ការជួលកន្លែងស្នាក់នៅប្រចាំខែរបស់ពួកគេជាជាងការទទួលបានស្បៀងអាហារ និងគ្រឿងទេសទៅទៀត។

អនុសាសន៍ចម្បងទី ៦៖ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងអង្គការសប្បុរសធម៌គួរពិចារណាពិនិត្យឡើងវិញនូវកម្មវិធីជំនួយសង្គ្រោះបន្ទាន់ចំពោះបញ្ហាកូវីដ -១៩ នេះ។ គេគួររៀបចំកម្មវិធីមួយដែលធ្វើឱ្យមានផលប៉ះពាល់ជាវិជ្ជមានរយៈពេលវែងជាជាងគ្រាន់តែផ្តល់ស្បៀង និងគ្រឿងទេស។ ដោយផ្អែកលើទិន្នន័យបែបគុណភាព ជំនួយសង្គ្រោះបន្ទាន់ដែលចាំបាច់សម្រាប់អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវ គឺការលើកលែងការបង់ពន្ធ/ភាសុី និងកម្រៃការពារនានា រួមទាំងការឧបត្ថម្ភធនដ៏ច្រើនសម្រាប់គាំទ្រការបង់ថ្លៃជួលកន្លែងស្នាក់នៅរបស់ពួកគេ។

របកគំហើញចម្បងទី ៧៖ ដោយផ្អែកលើទិន្នន័យបែបគុណភាពដែលទទួលបានពីការសម្ភាសអ្នកដឹងព័ត៌មានសំខាន់ៗ [N=២៤៤] វាច្បាស់ណាស់ថា សំណើធំៗទាំង ៣របស់អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវក្នុងឆ្នាំ ២០២០ (កន្លែងថែទាំកុមារ ការលើកលែងការបង់ពន្ធ/ភាសុី និងថ្លៃឈ្នួល និងសិទ្ធិទទួលបានបណ្ណពណ៌លឿង ឬអត្ថប្រយោជន៍ពី ប.ស.ស) មិនត្រូវបានផ្តល់ជាអាទិភាព ឬត្រូវបានដោះស្រាយដោយរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានៅឡើយ។ នេះបង្ហាញពី កង្វះការប្តេជ្ញាចិត្ត និង ការអូសទាញផ្នែកគោលនយោបាយពីស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលសំដៅទៅរកការលើកកម្ពស់ភាពធន់ និងសុខុមាលភាពរបស់(ស្ត្រី)អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវ។

អនុសាសន៍ចម្បងទី ៧៖ ដោយហេតុថាប្រជាជនកម្ពុជាចំណាយប្រាក់ចេញពីហៅប៉ៅរបស់ពួកគេសម្រាប់ការថែទាំសុខភាព ដែលមានចំនួនស្មើ ២/៣នៃការចំណាយប្រចាំគ្រួសារសរុប (Annear et al., ២០១៣, p. ២២៥), មានការស្នើថារាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាគួរពិនិត្យឡើងវិញ និងធ្វើការដោះស្រាយនូវសំណើធំៗទាំងនោះ។ ធ្វើបែបនេះវានឹងរួមចំណែកដល់ការលើកកម្ពស់សុខុមាលភាពផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចរបស់ពួកគេ និងបង្ហាញពីការប្តេជ្ញាចិត្តដ៏រឹងមាំរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាចំពោះសុខភាព និងសុខុមាលភាពល្អ សមភាពយេនឌ័រ និងការកាត់បន្ថយវិសមភាពដែលមានថែងជាបញ្ហាអាទិភាព នៅក្នុងគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍ប្រកបដោយចីរភាពរបស់ប្រទេសកម្ពុជា។

របកគំហើញចម្បងទី ៨៖ ការទទួលបានហិរញ្ញវត្ថុក្នុងចំណោមក្រុមងាយរងគ្រោះក្នុងប្រទេសកម្ពុជានៅតែជាបញ្ហាប្រឈមដ៏ធំនៅឡើយ។ តាមពិត មានការកើនឡើងគួរឱ្យកត់សម្គាល់នូវគ្រឹះស្ថានមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា បើប្រៀបធៀបទៅពីរទសវត្សរ៍មុន។ ទោះដូច្នេះក៏ដោយ ទំនាក់ទំនងរវាងការបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌចាំបាច់ក្នុងការផ្តល់សេវាហិរញ្ញវត្ថុប្រកបដោយគុណភាពខ្ពស់ និងការប្រាក់ទាប (financial efficiency) និងការយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះរាល់ការចំណាយ និងអត្ថប្រយោជន៍ជាលក្ខណៈឯកជន និងសង្គម (social efficiency) នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជានៅតែជាកង្វល់សំខាន់ដដែល។ មានការសិក្សាមួយចំនួនលើកឡើងថាគ្រឹះស្ថានមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុក្នុងប្រទេសកម្ពុជារកចំណេញបានច្រើនជាងការចំណាយរបស់ខ្លួនទៅទៀត។ និយាយម្យ៉ាងទៀត មិនមានការផ្សព្វផ្សាយជាលក្ខណៈសាកល ហើយ (ស្ត្រី) អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅតែមិនមានលទ្ធភាពទទួលបានហិរញ្ញវត្ថុ ដែលផ្តល់ឱ្យដោយគ្រឹះស្ថានមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុទាំងនោះ។ ដូច្នេះ វារិតត្បិតសមត្ថភាពរបស់ពួកគេក្នុងការធ្វើវិនិយោគខ្នាតតូចនានា។

អនុសាសន៍ចម្បងទី ៥៖ សមាជិកអង្គការ CSOs និងសហជីពគួរពិចារណាការវិភាជន៍ និងផ្តល់ប្រាក់កម្ចីគ្មានការប្រាក់ និងកម្ចីមានការប្រាក់ទាបដល់(ស្ត្រី)អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវសម្រាប់ធ្វើវិនិយោគខ្នាតតូច។ ការមិនទទួលបានហិរញ្ញវត្ថុ ពិតជាបញ្ហាប្រឈមធំមួយសម្រាប់ (ស្ត្រី)អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវក្នុងការដាក់ទុនវិនិយោគខ្នាតតូច ដូច្នេះវាធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សក្តានុពលនៃវិស័យនេះ។ គេគួររៀបចំគំនិតផ្តួចផ្តើមនេះដើម្បីជម្រុញឱកាសមុខរបរ និងការងារ និងគំនិតច្នៃប្រឌិតចំពោះទំនិញ និងការផ្តល់សេវា។ ទាំងនេះវានឹងគាំទ្រដល់ស្ត្រីជាអ្នកលក់ដូរតាមដងផ្លូវទាំងនោះឱ្យអាចដោះស្រាយបាននូវបញ្ហានានាដែលបង្កឡើងដោយការរាតត្បាតនៃជម្ងឺកូវីដ -១៩។

១ សេចក្តីផ្តើម

ប្រទេសកម្ពុជាទទួលបានកំណត់ត្រាជាប្រទេសមានកំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្លាំងរយៈពេល១០ឆ្នាំកន្លងមកនេះបន្ទាប់ពីរួចផុតពីសង្គ្រាមស៊ីវិល និងរបបប្រល័យពូជសាសន៍រាប់ទស្សវត្សរ៍។ សន្ទស្សន៍អភិវឌ្ឍន៍មនុស្សរបស់ប្រទេសក៏មានការកើនឡើងល្អដែលរួមចំណែកដល់ភាពប្រកួតប្រជែងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចដ៏ខ្លាំង និងឱកាសបង្កើតមុខរបរ និងការងារ។ ប្រទេសកម្ពុជាក៏បានអនុវត្តបានយ៉ាងល្អបំផុតទាក់ទងជាមួយការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ។ អត្រាភាពក្រីក្របានធ្លាក់ចុះពី ៤៧.៨% ក្នុងឆ្នាំ ២០០៧ មកតិចជាង ១៣.៥% ក្នុងឆ្នាំ ២០១៤ (ធនាគារពិភពលោក, ២០១៩)។ ប្រភពបឋមអំពីកំណើនសេដ្ឋកិច្ចបែបនោះមានអចលនទ្រព្យ និងសំណង់ កាត់ដេរសម្លៀកបំពាក់ និងឧស្សាហកម្មវាយនភណ្ឌ និងទេសចរណ៍ដែលជាក្បាលម៉ាស៊ីនសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ចាប់តាំងពីក្រោយរបបប៉ុលពត។ មុនជម្ងឺកូវីដ -១៩ ប្រទេសកម្ពុជាមានកំណត់ត្រាទទួលបានវិនិយោគទុនដោយផ្ទាល់ពីបរទេស (FDI) ជាទឹកប្រាក់ចំនួន $៣.៥ ពាន់លានដុល្លា (Pisei, ២០១៩, p. ១), កើនឡើងចំនួន ១២% បើប្រៀបធៀបទៅឆ្នាំ ២០១៨។ តាមពិតការវិនិយោគទុនដោយផ្ទាល់ពីបរទេសនេះ បានធ្វើឱ្យរដ្ឋាភិបាលអាចបង្កើនថវិកាជាតិពី ៦ពាន់លានដុល្លាក្នុងឆ្នាំ ២០១៨ រហូតដល់ជាង $៦.៧ ពាន់លានដុល្លាក្នុងឆ្នាំ ២០១៩ (Meta, ២០១៩, p. ២), ដែលអនុញ្ញាតិឱ្យរដ្ឋាភិបាលអាចវិភាជន៍ថវិកាកាន់តែច្រើនទៅវិស័យសំខាន់ៗខ្លះដូចជាអប់រំ សុខភាពសាធារណៈ និងរបបគាំពារសង្គម។

ទោះបីជាមានសមិទ្ធិទាំងនេះក៏ដោយ ក៏ធនាគារពិភពលោក (២០១៧) កត់សម្គាល់ថា ប្រជាជនកម្ពុជានៅតែងាយរងគ្រោះពីបញ្ហាវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ច (economic shock) និងព្រឹត្តិការណ៍សាកលលោក។ គេប៉ាន់ប្រមាណថាមានប្រជាជនកម្ពុជាចំនួន ៩០% នៃប្រជាជនសរុបរស់នៅទីជនបទ (ធនាគារពិភពលោក, ២០១៩) ដោយទទួលបានសេវាសាធារណៈបន្តិចបន្តួចបើប្រៀបធៀបជាមួយអ្នករស់នៅទីប្រជុំជន។ ហើយក្រៅពីមានកំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់គួរឱ្យស្ងើចសរសើរមក កសិកម្ម និងការធ្វើស្រែចម្ការនៅតែជាប្រភពចម្បងនៃការបង្កើតប្រាក់ចំណូលនៅក្នុងប្រទេស។ ការកើនឡើងនៃចំនួនពលរដ្ឋ មានន័យថាវាមានការលំបាកក្នុងការទទួលបានដីកសិកម្ម និងដីដាំដុះ ដូច្នេះហើយវាធ្វើឱ្យមានចំណាកស្រុកទៅកាន់ទីប្រជុំជន។ តាមកំណត់ត្រាឱ្យដឹងថា មានប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាជាង ៤.១ លាននាក់បានធ្វើចំណាកស្រុកក្នុងប្រទេស ឬផ្លាស់ប្តូរទីកន្លែងស្នាក់នៅ (UNDP, ២០១៦, p. ២)។ តាមពិត ភាគច្រើននៃការធ្វើចំណាកស្រុកទៅកាន់ទីប្រជុំជន ជាពិសេស ចំពោះស្ត្រី និងយុវជន មានការកត់ត្រាច្បាស់លាស់នៅក្នុងឧស្សាហកម្មកាត់ដេរសម្លៀកបំពាក់ និងវាយនភណ្ឌ បន្ទាប់មកនៅក្នុងវិស័យបដិសណ្ឋារកិច្ច និងវិស័យសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រព័ន្ធ។

ស្ត្រីកម្ពុជា នៅតែជាជនរងគ្រោះពីការរើសអើងក្នុងសង្គម និងបទដ្ឋានវប្បធម៌។ តួនាទីរបស់ពួកគេគឺការធ្វើការងារផ្ទះដោយមិនទទួលបានកម្រៃដូចជា មើលថែទាំកូន ចាស់ជរា និងគ្រួសារ។ ទោះបីជាស្ថានភាពស្ត្រីមានការកែលំអក៏ដោយក៏ស្ត្រីដែលរស់នៅតំបន់ជនបទភាគច្រើនធ្វើការនៅក្នុងវិស័យសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រព័ន្ធ ដូចជា អ្នកប្រកបរបរកស៊ីតាមដងផ្លូវ។ ភស្តុតាងជាសាច់រឿងខ្លីៗ បង្ហាញថា អ្នកប្រកបរបរកស៊ីតាមដងផ្លូវនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាមានចំនួន ១,៦៧៣,៣៩០ នាក់។ មានការប៉ាន់ប្រមាណថា អ្នកប្រកបរបរកស៊ីតាមដងផ្លូវនៅក្នុងទីក្រុងភ្នំពេញតែមួយមានចំនួន ១% នៃតួលេខទាំងនេះ ហើយ ៧៥% នៃពួកគេគឺជាស្ត្រី (Oxfam Cambodia, ២០១៩, p. ៧)។ តាមពិត ការលក់ដូរតាមដងផ្លូវដើរតួនាទីដ៏សំខាន់នៅក្នុងប្រព័ន្ធ អេកូឡូស៊ីពាណិជ្ជកម្មរបស់ក្រុង (Sekhani et al., ២០១៩) ដែលផ្តល់មុខរបរ និងការងារ និងប្រាក់ចំណូលដល់ប្រជាពលរដ្ឋដែលងាយរងគ្រោះតិចជាងគេបំផុត។ វិស័យនេះមានជិត ៩០% នៃអត្រាមុខរបរ និងការងារសរុប ហើយភាគច្រើនគឺជាស្ត្រី (អាស៊ាន, ២០១៩, p. ៤)។ ហើយទោះបីជាស្ត្រីមាន

ចំនួនជិត ៥២% នៃប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាសរុប (ក្រសួងផែនការ, ២០១៩, p. ១៥) ការជួយគាំទ្រដែលអាចរកបានក្នុងទម្រង់ជាការពង្រឹងភាពអង់អាចផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមសម្រាប់ពួកគេគឺពឹងផ្អែកខ្លាំងលើស្ត្រីម្នាក់ៗខ្លួនឯង និងសមាជិកនៃអង្គការ CSOs។ តាមពិត ការវិភាជន៍ថវិកាជាតិរបស់ក្រសួងកិច្ចការនារីមានចំនួនតិច បើប្រៀបធៀបទៅក្រសួងផ្សេងទៀតរបស់រដ្ឋាភិបាល។

ការសិក្សាវាយតម្លៃបឋមនេះ ត្រូវបានផ្តួចផ្តើមឡើងសម្រាប់ហេតុផលនេះ៖ ការពង្រឹងភាពអង់អាចរបស់ស្ត្រីផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមនៅក្នុងវិស័យសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រព័ន្ធ។ វាជាផ្នែកមួយនៃគម្រោង "សកម្មភាពស្ត្រីសហគ្រិនកម្ពុជា (We Act) ដែលបានអនុវត្តដោយសម្ព័ន្ធដៃគូមានដូចជា វិទ្យាស្ថានតស៊ូមតិ និងគោលនយោបាយ (API) ជាបេក្ខជននាំមុខ និងសមាគមប្រជាធិបតេយ្យឯករាជ្យនៃសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រព័ន្ធ (IDEA), និងសម្ព័ន្ធភាពសម្រាប់ភាពជាដៃគូនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ (CPDD) ជាសហបេក្ខជន។ គម្រោង We Act ទទួលមូលនិធិសប្បុរសធម៌ពីទីភ្នាក់ងារសហរដ្ឋអាមេរិកសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍអន្តរជាតិ (USAID) តាមរយៈអង្គការ PACT Cambodia ដើម្បីធានាថា ស្ត្រីសហគ្រិនវ័យក្មេងត្រូវបានគេផ្តល់ឱកាសស្មើគ្នាទទួលបានសិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ចសង្គមសមរម្យ និងរបបសន្តិសុខសង្គម ព័ត៌មានសាធារណៈ ឱកាសអប់រំ និងការទទួលបានការដោះស្រាយតាមផ្លូវច្បាប់ប្រកបដោយសមធម៌នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។

គម្រោង We Act គឺជាគម្រោងរយៈពេល ៥ឆ្នាំ ដែលផ្តោតលើស្ត្រីជាម្ចាស់សហគ្រិនមីក្រូ ធន់តូច និងមធ្យម (MSMEs) នៅក្នុងក្រុងបាត់ដំបង ភ្នំពេញ និងសៀមរាប។ គម្រោងនេះជាដំបូងត្រូវបានផ្តួចផ្តើមឡើងក្នុងឆ្នាំ ២០២០ ដើម្បីបង្កើតនូវមជ្ឈមណ្ឌលសម្របសម្រួលជាយុទ្ធសាស្ត្រមួយក្នុងចំណោមសមាជិកអង្គការ CSOs ដើម្បីគាំទ្រស្ត្រីសហគ្រិនវ័យក្មេងដែលមានសក្តានុពល។ គម្រោងនេះវាសមស្របគ្នាឥតខ្ចោះជាមួយយុទ្ធសាស្ត្រកម្មវិធីបឋមរបស់ API, IDEA, និង CPDD ដែលមានប្រវត្តិយូរលង់ និងបានប្រឹងប្រែងរួមគ្នាគាំទ្រដល់សហគមន៍ងាយរងគ្រោះ ជាពិសេស ក្រុមដឹកនាំដោយស្ត្រី និងយុវជននៅទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា។ ឧទាហរណ៍ អង្គការដូចជាអង្គការ IDEA ត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាជាអង្គការនាំមុខក្នុងការងារតស៊ូមតិដើម្បីបានលក្ខខណ្ឌការងារសមរម្យ និងការគាំពារសង្គមដល់សមាជិករបស់ខ្លួនរាប់ម៉ឺននាក់ដែលភាគច្រើនធ្វើការនៅក្នុងវិស័យសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រព័ន្ធ (IDEA, ២០២១)។

២ សនិទានភាពនៃការសិក្សាវាយតម្លៃ

ការរាតត្បាតនៃជម្ងឺកូវីដ-១៩ បានធ្វើឱ្យប៉ះពាល់យ៉ាងខ្លាំងដល់មនុស្សជាច្រើននៅក្នុងវិស័យសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រព័ន្ធ ជាពិសេស ស្ត្រីលក់ដូរតាមដងផ្លូវដែលបានទទួលអត្ថប្រយោជន៍បន្តិចបន្តួច ឬមិនបានទទួលសោះពីកម្មវិធីគាំទ្ររបស់រដ្ឋាភិបាល។ ទាំងនេះវាបានគម្រាមកំហែងក្នុងកម្រិតជាក់លាក់មួយដល់ការប្រកបរបរចិញ្ចឹមជីវិត និងភាពធន់របស់អ្នកប្រកបរបរកស៊ីតាមដងផ្លូវដែលងាយរងគ្រោះជាច្រើននាក់ រួមទាំងសមាជិកគ្រួសារ និងការអប់រំកូនៗរបស់ពួកគេដែលអ្នកទាំងនោះបាន និងកំពុងប្រឹងប្រែងតស៊ូរួចមកហើយជាមួយស្ថានភាពរស់នៅដ៏លំបាករបស់ពួកគេ។ ដោយផ្អែកលើកត្តាទាំងអស់នេះ គោលបំណងនៃការសិក្សាវាយតម្លៃបឋមនេះមាន៖ ក) ធ្វើការវាយតម្លៃផលប៉ះពាល់ពីការរាតត្បាតជម្ងឺកូវីដ-១៩ ទៅលើស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចសង្គម និងស្ថានភាពរស់នៅរបស់ស្ត្រីលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ខ) ធ្វើការសិក្សាអំពីការឆ្លើយតបផ្នែកគោលនយោបាយ ចំពោះផលប៉ះពាល់ទាំងនោះពីខាង រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា អង្គការ NGOs និងភាគីពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀតដែលធ្វើការក្នុងវិស័យនេះ និង គ) ដើម្បីស្វែងយល់អំពីការឆ្លើយតបបែបអន្តរកម្មផ្នែកគោលនយោបាយ និងបញ្ហាទាំងឡាយនៅក្នុងកិច្ចការគាំពារសង្គម និងការងារ។ យើងជឿជាក់ថាការសិក្សានេះនឹងរួមចំណែកដល់ការធ្វើអន្តរាគមន៍ផ្នែកគោលនយោបាយដ៏មានប្រសិទ្ធិភាពពីរដ្ឋាភិបាលដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ និងតួអង្គផ្សេងទៀត។

៣ វិធីសាស្ត្រ

វិធីសាស្ត្របែបគុណភាពត្រូវបានប្រើប្រាស់នៅក្នុងការសិក្សាវាយតម្លៃនេះ។ វិធីសាស្ត្រនេះផ្តល់ដល់យើងនូវឱកាសដើម្បីស្វែងយល់ និងប្រមូលទស្សនៈ និងបញ្ហាប្រឈមទាំងឡាយរបស់អ្នកឆ្លើយសំណួរជាក្រុមគោលដៅបន្ថែមទៅលើទិន្នន័យជាតួលេខ។ មានអ្នកឆ្លើយសំណួរជាក្រុមគោលដៅចំនួន ២៤៤ នាក់នៅក្នុងខេត្តចំនួន ៣ ដែលត្រូវបានសម្ភាសដែលអនុញ្ញាតិឱ្យយើងអាចបង្កើតបានជាទិន្នន័យបែបគុណភាព។ បន្ថែមពីលើនេះការសិក្សាដែលមានស្រាប់ គោលនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាល ឯកសារស្រាវជ្រាវ របាយការណ៍ និងអត្ថបទព្រឹត្តិប័ត្រនានាត្រូវបានពិនិត្យឡើងវិញដើម្បីកំណត់ និងស្វែងរកឱ្យឃើញអំពីបញ្ហាប្រឈម និងផលវិបាកផ្នែកផ្លូវច្បាប់នានា រួមទាំងអន្តរាគមន៍ផ្នែកគោលនយោបាយសំខាន់ៗដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមទាំងនោះ។

៣.១. បទសម្ភាសន៍អ្នកផ្តល់ព័ត៌មានសំខាន់ៗ

ការសម្ភាសអ្នកដឹងព័ត៌មានសំខាន់ៗ (KII) ត្រូវបានធ្វើឡើងជាមួយស្ត្រីគោលដៅជាអាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវចំនួន ២៤៤ នាក់ [N=២៤៤] ដើម្បីធ្វើការវាយតម្លៃឱ្យកាន់តែល្អប្រសើរអំពីបញ្ហាប្រឈមដែលពួកគេកំពុងជួបប្រទះ និងផលប៉ះពាល់បណ្តាលមកពីជម្ងឺកូវីដ -១៩ និងលទ្ធផលរបស់វា។ ការសម្ភាសនេះក៏មានគោលបំណងស្វែងយល់អំពីតម្រូវការរបស់ពួកគេ ហើយក្រោយមកបញ្ចូលការវិភាគទិន្នន័យបែបគុណភាពទាំងនេះ ទៅក្នុងអនុសាសន៍ផ្នែក គោលនយោបាយ។ ក្រុមប្រមូលទិន្នន័យត្រូវបានពន្យល់ប្រាប់ខ្លីៗ ហើយត្រូវគោរពតាមយ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួននូវការរក្សាឯកជនភាពបុគ្គល និងបទដ្ឋានក្រមសីលធម៌នៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវ។ សំណួរសម្រាប់ប្រមូលទិន្នន័យជាច្រើន (សូមអានឧបសម្ព័ន្ធ) ត្រូវបានរៀបចំឡើង និងធ្វើការ សាកល្បងដោយសមាជិកក្រុមប្រមូលទិន្នន័យមុនពួកគេចុះទៅធ្វើ KII។

KII [N=២៤៤] ត្រូវបានអនុវត្តដោយជោគជ័យជាមួយអ្នកឆ្លើយសំណួរជាក្រុមគោលដៅនៅក្នុងក្រុងបាត់ដំបងនៅថ្ងៃទី ២២ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០២១។ ទោះដូច្នេះក្តី KII [N=២៤៤] ក្នុងក្រុងភ្នំពេញ និងសៀមរាប ត្រូវបានពន្យាពេលបន្ទាប់ពីមានការឆ្លងកូវីដ-១៩នៅក្នុងសហគមន៍ និងការរឹតត្បិតមិនឱ្យមានការជួបជុំជាសាធារណៈរបស់រដ្ឋាភិបាល។ បន្ទាប់មកមានការជំនួសដោយការ ធ្វើសម្ភាសតាមទូរស័ព្ទដោយប្រើប្រាស់វិធីសាស្រ្តព្រិលបាល់ចាប់ពីថ្ងៃទី ៩ រហូតដល់ថ្ងៃទី ២៤ខែមីនា ឆ្នាំ ២០២១។ ដំណើរការនេះត្រូវបានអនុវត្តដោយមានជំនួយពីបុគ្គលិក API, IDEA, និង CPDD។ យើងសូមថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅចំពោះការខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ពួកគេក្នុងការធ្វើការងារនេះដោយជោគជ័យ។ បន្ទាប់មកទិន្នន័យត្រូវបានធ្វើប្រតិចារិក និងស្រង់យកមកធ្វើវិភាគ។ អនុសាសន៍ផ្នែកគោលនយោបាយនេះ ឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីទស្សនៈចម្បងៗ និងបង្ហាញទិន្នន័យបែបគុណភាព។

៣.២. ការប្រឹក្សាយោបល់

ការពិគ្រោះយោបល់តាមអនឡាញអំពីលទ្ធផលនៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះ ត្រូវបានរៀបចំ និងចូលរួមដោយតំណាងស្ត្រីលក់ដូរតាមដងផ្លូវ សមាជិករបស់ IDEA និងសមាជិកអង្គការ CSOs។ សិក្ខាសាលាពិគ្រោះយោបល់តាមអនឡាញក្នុងក្រុងសៀមរាប ត្រូវបានធ្វើឡើងនៅថ្ងៃទី ១៣ ខែឧសភា ឆ្នាំ ២០២១ និងមានការចូលរួមពីអ្នកចូលរួមចំនួន ២២នាក់ (ស្រី ១០ នាក់)។ សិក្ខាសាលានៅក្រុងបាត់ដំបងត្រូវបានរៀបចំនៅថ្ងៃទី ១៨ ខែឧសភា ឆ្នាំ ២០២១ និងមានការចូលរួមពីអ្នកចូលរួមចំនួន ២៣ នាក់ (ស្រី ១៥ នាក់) បន្ទាប់មកមានសិក្ខាសាលាពិគ្រោះយោបល់តាមអនឡាញមួយទៀតនៅក្នុងទីក្រុងភ្នំពេញនៅថ្ងៃទី ១៩ ខែឧសភា ឆ្នាំ ២០២១ ដែលមានការចូលរួមពីអ្នកចូលរួមចំនួន ២០ នាក់ (ស្រី ១៥ នាក់)។ លទ្ធផលដែលបានរកឃើញត្រូវបានយកទៅពិគ្រោះយោបល់ជាមួយពួកគេ និងផ្តល់ឱកាសដល់ពួកគេឱ្យផ្តល់យោបល់ត្រឡប់ និងមតិយោបល់របស់ពួកគេ ដែលក្រោយមកត្រូវបានពិនិត្យ និងបញ្ចូលទៅក្នុងអនុសាសន៍ចម្បងៗ។

៣.៣. អ្នកឆ្លើយតបគោលដៅ និងលំនៅដ្ឋានរបស់អ្នកឆ្លើយតប

មានស្ត្រីលក់ដូរតាមដងផ្លូវចំនួន ២៤៤ នាក់ត្រូវបានសម្ភាស និងជ្រើសរើសដោយផ្អែកលើទីតាំងភូមិសាស្ត្ររបស់ពួកគេ។ មានការជឿជាក់ថាការបែងចែកអ្នកឆ្លើយសំណួរពិតជាមានសារៈសំខាន់ណាស់ហើយគួរបង្ហាញចំនួនពួកគេនៅក្នុងតំបន់គោលដៅនីមួយៗ។ ដោយធ្វើបែបនេះ ការបែងចែកប្រជាសាស្ត្រនៃអ្នកឆ្លើយតបមានគោលបំណងធ្វើការវាយតម្លៃបញ្ហាប្រឈមនាពេលបច្ចុប្បន្ន និងបទពិសោធន៍រស់នៅរបស់ស្ត្រីលក់ដូរតាមដងផ្លូវហើយទន្ទឹមនោះធ្វើការប្រមូលទស្សនៈរបស់ពួកគេ ចំពោះការឆ្លើយតបរបស់រដ្ឋាភិបាលចំពោះការរាតត្បាតជម្ងឺកូវីដ-១៩។ អ្នកឆ្លើយតបជាគោលដៅ និងលំនៅដ្ឋានរបស់ពួកគេត្រូវបានកត់ត្រាដូចខាងក្រោម៖

តំបន់គោលដៅ	អ្នកឆ្លើយតបគោលដៅ	សរុប
ភ្នំពេញ	ស្ត្រីលក់ដូរតាមដងផ្លូវចំនួន ១៤៤នាក់	១៤៤
បាត់ដំបង	ស្ត្រីលក់ដូរតាមដងផ្លូវចំនួន ៥០ នាក់	៥០
សៀមរាប	ស្ត្រីលក់ដូរតាមដងផ្លូវចំនួន ៥០នាក់	៥០
សរុប		២៤៤

៤ ក្រមសីលធម៌បទសម្ភាសន៍

កម្រិតអប់រំរបស់ស្ត្រីជាអ្នកលក់ដូរតាមដងផ្លូវមានកម្រិតទាបបើប្រៀបធៀបជាមួយបុរសជាអាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវ។ នេះគឺជាលទ្ធផលនៃសង្គ្រាម និងរបបប្រល័យពូជសាសន៍នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាក្នុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ៧០ ដែលធ្វើឱ្យវាមានការលំបាកដោយមិនបានអានសំណួរប្រមូលទិន្នន័យក្នុងអំឡុងពេលធ្វើសម្ភាស។ ម្យ៉ាងទៀតមានការភ័យខ្លាចការកត់ឈ្មោះ និងថតសម្លេងដែលបញ្ហានេះមិនមែនជារឿងធម្មតានៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាឡើយ។ ដើម្បីដោះស្រាយនូវបញ្ហាប្រឈមទាំងនេះ អ្នកសម្ភាសត្រូវអានគោលបំណងនៃការសិក្សាដែលមាននៅលើក្រដាសព័ត៌មាន រួចស្នើសុំការព្រមព្រៀងផ្ទាល់មាត់របស់ពួកគេមុនចាប់ផ្តើមសម្ភាស។ ឈ្មោះ និងសម្លេងរបស់ពួកគេមិនត្រូវបានកត់ត្រា និងថតទុកនោះទេ។ អ្នកឆ្លើយសំណួរដែលជាគោលដៅនៃការសម្ភាស ត្រូវបានជម្រាបឱ្យមានការទុកចិត្តថានៅក្នុងការប្រមូលទិន្នន័យនេះមិនមានការប្រើប្រាស់ឈ្មោះរបស់ពួកគេនោះទេ ហើយចម្លើយរបស់ពួកគេនឹងត្រូវយកទៅបូកសរុបជាមួយចម្លើយអ្នកឆ្លើយសំណួរផ្សេងទៀត។ អ្នកឆ្លើយសំណួរត្រូវបានប្រាប់អំពីសិទ្ធិមិនឆ្លើយចំពោះសំណួរណាមួយ ឬធ្វើការចាកចេញពីការសម្ភាសតាមចិត្តចង់របស់ពួកគេ។

៥ ដែនកំណត់នៃការសិក្សាវាយតម្លៃ

ការសិក្សាវាយតម្លៃបឋមនេះ ផ្តោតតែលើបញ្ហាប្រឈមនាពេលបច្ចុប្បន្ន និងផលប៉ះពាល់ពីជំងឺរាតត្បាតកូវីដ-១៩ ទៅលើស្ត្រីលក់ដូរតាមដងផ្លូវចាប់ពីដើមឆ្នាំ ២០២០ រហូតដល់ខែមីនា ឆ្នាំ ២០២១ តែប៉ុណ្ណោះ ដោយរួមបញ្ចូលទាំងការឆ្លើយតបផ្នែកគោលនយោបាយរបស់ រដ្ឋាភិបាលនៅក្នុងរយៈពេលដូចគ្នានេះ។ ឧទាហរណ៍ យើងមិនអាចសម្ភាស និងធ្វើការវាយតម្លៃអំពីទស្សនៈយល់ឃើញរបស់ស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាល ក្រុមសិទ្ធិមនុស្ស និងអង្គការការងារ រួមទាំងសាធារណៈជនទូទៅចំពោះស្ត្រីលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជានោះទេ។

ការផ្ទុះជម្ងឺកូវីដ-១៩ នៅក្នុងសហគមន៍នៅចុងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០២១ បង្កឱ្យមានបញ្ហាប្រឈម ខ្លាំងដល់ការសិក្សានេះ។ ការប្រមូលផ្តុំសាធារណៈជនត្រូវបានរិតត្បិត ហើយយើងក៏មិនអាចរៀបចំការសម្ភាសនៅក្នុងទីក្រុងភ្នំពេញ និងសៀមរាបបានផងដែរ។ ដំណើរការនេះត្រូវបានជំនួសដោយការសម្ភាសតាមទូរស័ព្ទដែលត្រូវចំណាយពេលវេលា និងការប្រឹងប្រែងយ៉ាងច្រើនដើម្បីសម្ភាសអ្នកជាក្រុមគោលដៅទាំងនោះ។ ទាំងនេះគឺជាកង្វះខាតនៃឯកសារសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះ។

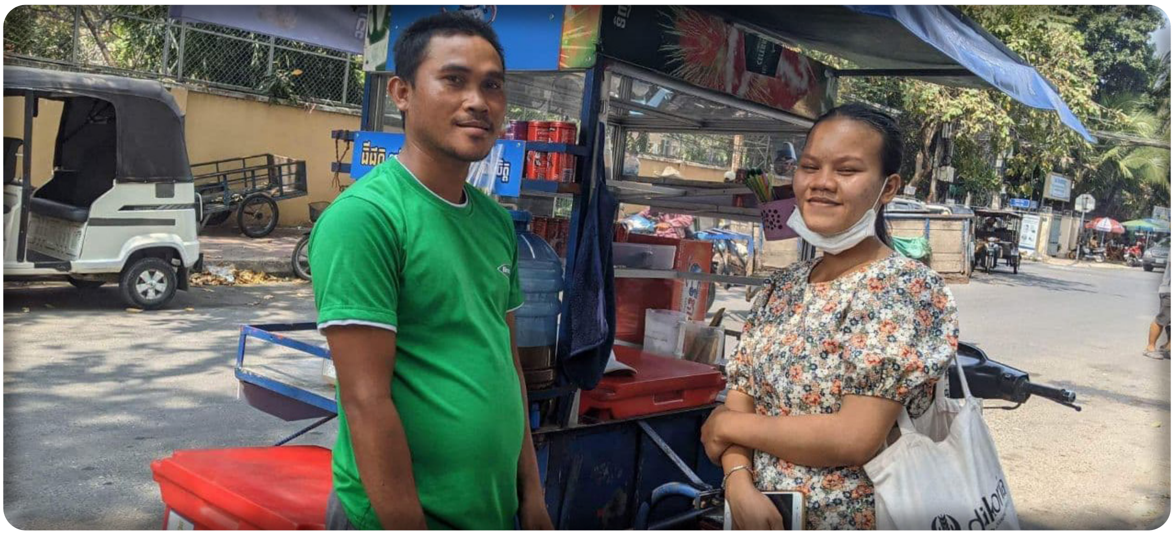

៦ ប្រជាសាស្ត្រនៃអ្នកឆ្លើយតប

ដូចប្រជាជាតិដទៃទៀតដែរ ការធ្វើចំណាកស្រុកបានចាប់ឫសគល់នៅក្នុងសង្គមកម្ពុជារាប់សតវត្សមកហើយ។ ការសិក្សាផ្សេងទៀតកត់សម្គាល់ថាប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាជាអ្នកចូលចិត្តធ្វើបន្លាស់ទីច្រើន (Lawreniuk & Parsons, ២០១៧; Parsons, ២០១៦)។ ទិន្នន័យបែបគុណភាពពីការសិក្សាវាយតម្លៃនេះ បញ្ជាក់ថាការលើកឡើងនេះគឺជាការត្រឹមត្រូវ។ តាមការប៉ាន់ប្រមាណអ្នកឆ្លើយសំណួរចំនួន ៥៣% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរសរុបបានធ្វើចំណាកស្រុកមករស់នៅលំនៅដ្ឋាននាពេលបច្ចុប្បន្នរបស់ពួកគេ។ សំខាន់ជាងនេះទៀតមានកត្តាផ្សេងៗដែលរួមចំណែកយ៉ាងច្រើនដល់លំនាំនៃការធ្វើចំណាកស្រុកថ្មីៗនេះនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ កង្វះដីធ្លីប្រើប្រាស់ ការមិនមានឱកាសបង្កើតមុខរបរ និងការងារ រួមទាំងការប៉ះពាល់ជាប្រចាំពីការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ គឺជាកត្តាចម្បងនៃការធ្វើចំណាកស្រុកនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា (មូលនិធិអាស៊ី, ២០១១; កម្មវិធីស្បៀងអាហារពិភពលោក, ២០១៩)។ ហើយវាសំខាន់ដែលត្រូវកត់សម្គាល់ថា ប្រជាសាស្ត្រវ័យក្មេងរបស់ប្រទេសដាក់សម្ពាធយ៉ាងធ្ងន់ទៅលើសេដ្ឋកិច្ចដ៏ក្មេងខ្ចីរបស់ខ្លួន។ តាមការប៉ាន់ប្រមាណ មានប្រជាពលរដ្ឋចំនួន ៥០% នៃចំនួនប្រជាពលរដ្ឋសរុបមានអាយុក្រោម ២២ ឆ្នាំ (វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិ, ២០១៩), ហើយក្នុងចំណោមប្រជាពលរដ្ឋពី ២៥០,០០០ ទៅ ៣០០,០០០នាក់ នៃពួកគេពេញកម្លាំងចូលធ្វើការងារក្នុង ១ឆ្នាំៗ (អង្គការការងារអន្តរជាតិ, ២០១៥)។ កត្តាទាំងនេះវាជម្រុញឱ្យមានការធ្វើចំណាកស្រុកកាន់តែច្រើនឡើងនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជានាពេលថ្មីៗនេះ។

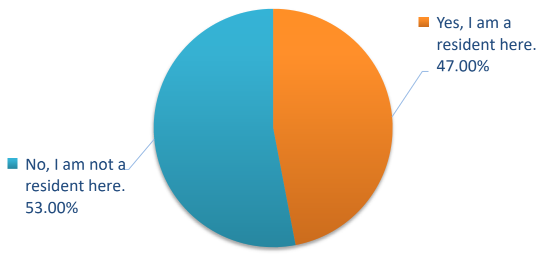

រូបទី ១. លំនៅដ្ឋានរបស់អ្នកឆ្លើយសំណួរ

ស្ត្រីលក់ដូរតាមដងផ្លូវមានវ័យក្មេង និងបានរៀនសូត្របានត្រឹមត្រូវ។ ទិន្នន័យបង្ហាញថាមានអ្នកឆ្លើយសំណួរចំនួន ៤៣.៨៥% នៃអ្នកឆ្លើយសរុបមានអាយុចន្លោះ ២៦-៣៥ ឆ្នាំ បន្ទាប់មកចំនួន ២៩.១០% គឺអ្នកមានអាយុចន្លោះ ៣៦-៤៥ ឆ្នាំ។ អ្នកដែលមានអាយុចន្លោះ ១៨-២៥ឆ្នាំមានចំនួន ៦.៩៧% នៃអ្នកឆ្លើយសរុប និង ៥.៧៤% នៃអ្នកទាំងនោះមានអាយុចន្លោះ ៥៦-៦៥ឆ្នាំ។ គួរឱ្យភ្ញាក់ផ្អើលដែលមានចំនួនច្រើនជាង ៧៧% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរបានរៀនសូត្រត្រឹមត្រូវ។ អ្នកដែលបានរៀននៅបឋមសិក្សាមានចំនួន ៤៥.៤៩%, បន្ទាប់មកមាន ២៣.៧៧% បានរៀននៅអនុវិទ្យាល័យ ហើយ ៧.៧៩% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរសរុបបានរៀននៅវិទ្យាល័យ។ ទោះដូច្នេះក្តី ទិន្នន័យបង្ហាញថាមាន ២២.៥៤% នៃពួកគេមិនដែលបានចូលរៀនសោះ។ លទ្ធផលទាំងនេះអាចធ្វើការប្រៀបធៀបបានជាមួយលទ្ធផល ដែលទទួលបានពីអង្កេតតាមអនឡាញដែលធ្វើឡើងដោយ API ក្នុងឆ្នាំ ២០២០ ដែលរកឃើញសមាមាត្រដ៏ច្រើននៃអ្នកឆ្លើយសំណួរបានរៀនសូត្រត្រឹមត្រូវ។

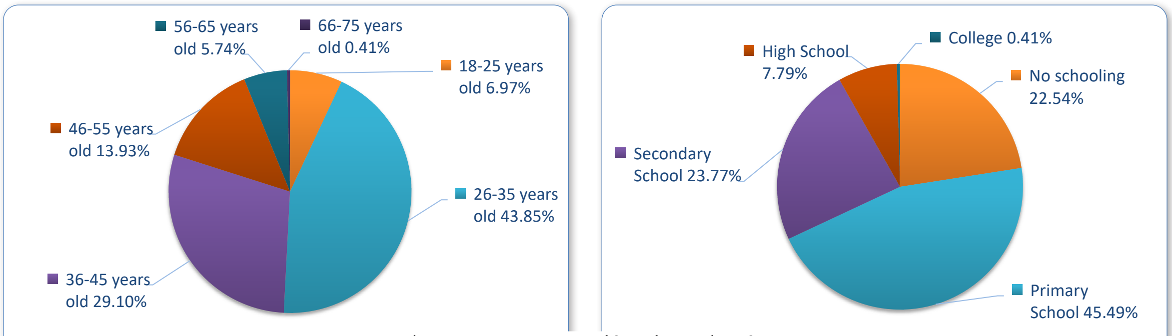

រូបទី ២. អាយុ និងកម្រិតអប់រំរបស់អ្នកឆ្លើយសំណួរ

៧ លទ្ធផលរកឃើញសំខាន់ៗ

ទំព័រខាងក្រោមៗ មានពិភាក្សាលំអិតអំពីរបកគំហើញចម្បងៗនៃការសិក្សាវាយតម្លៃនេះ។ តួលេខទាំងនេះឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីទស្សនៈ និងបញ្ហាប្រឈមដែលប្រមូលបានពីអ្នកឆ្លើយសំណួរជាក្រុមគោលដៅសរុបចំនួន ២៤៤ នាក់នៅក្នុងក្រុងបាត់ដំបង ភ្នំពេញ និងសៀមរាប។

៧.១. ទីកន្លែងលក់ដូរ និងការកេងប្រវ័ញ្ច

ទិន្នន័យពីការសិក្សាវាយតម្លៃបង្ហាញពីទម្លាប់លក់ដូរ និងលំនាំនៃការលក់ដូរដ៏គួរឱ្យចាប់អារម្មណ៍។ មានអ្នកឆ្លើយសំណួរសរុបចំនួន ៤០.៥៧% បញ្ជាក់ថាពួកគេបានប្រកបរបរលក់ដូរនេះរវាងពី ១-៣ ឆ្នាំ ហើយ ៣៥.៨% នៃអ្នកទាំងនោះបានប្រកបរបរលក់ដូរចន្លោះ ៤-៥ ឆ្នាំ។ អ្នកដែលប្រកបរបរលក់ដូរច្រើនជាង ៦ ឆ្នាំមានប្រហែល ២១.៧២% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរសរុប។ តួលេខដ៏គួរឱ្យចាប់អារម្មណ៍មួយទៀតគឺទាក់ទងនឹងទីកន្លែងលក់ដូររបស់ពួកគេ។ ទិន្នន័យបង្ហាញថាមាន ៤៩.៥៩% នៃពួកគេកំពុងលក់ដូរនៅតាមដងផ្លូវ ខណៈ ១៨.៤៤% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរសរុបជាអ្នកលក់ដូរចល័ត និងមានជិត ១៣.៩៣% នៃអ្នកទាំងនោះមានទីកន្លែងលក់ដូរនៅក្នុងផ្សារ។ នេះបង្ហាញពីសមាសភាពចម្រុះខ្លាំងរបស់អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

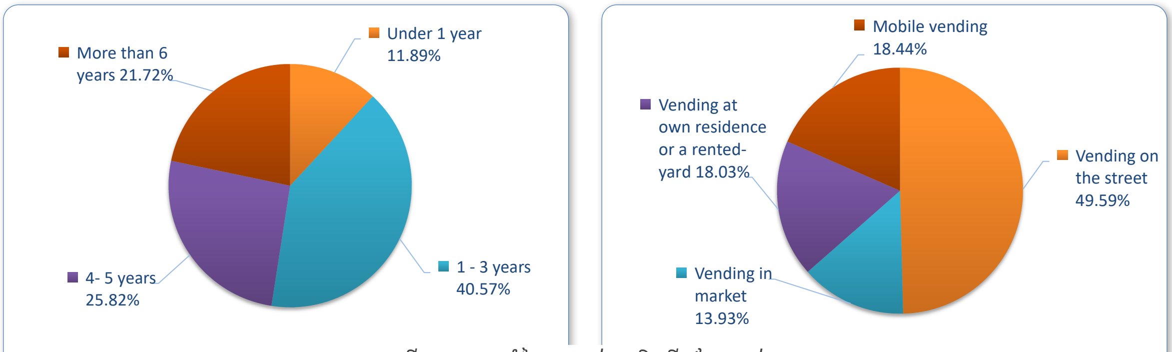

រូបទី ៣ & ៤. ឆ្នាំនៃការលក់ដូរ និងទីកន្លែងលក់ដូរ

តម្រូវការកើនឡើងរកកន្លែងលក់ដូរ បាននាំទៅរកអំពើកេងប្រវ័ញ្ចជាប្រព័ន្ធមកលើ (ស្ត្រី)អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា។ ដោយការបង់ប្រាក់ក្រោមតុនៅតែជាបញ្ហាប្រឈមនៅក្នុងប្រទេស និងកង្វះកិច្ចការពារផ្លូវច្បាប់ ស្ត្រីជាអ្នកលក់ដូរតាមដងផ្លូវងាយរងគ្រោះពីអំពើកេងប្រវ័ញ្ចដែលមានលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធនេះខ្លាំងណាស់។ ការសិក្សាវាយតម្លៃបានរកឃើញនូវតួលេខអំពីការចំណាយរបស់ពួកគេជាការប្តូរយកកន្លែងលក់ដូរ និងកិច្ចការពារប្រចាំថ្ងៃដ៏គួរឱ្យខ្លោចចិត្ត។ ទិន្នន័យបង្ហាញថាមាន ៤៩.៥៩% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរសរុបបានបង់ថ្លៃដល់សន្តិសុខផ្សារ និងមាន ២៩.៥១% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរបានគូសបញ្ជាក់ថាពួកគេបានបង់ប្រាក់ដល់បុគ្គលមិនស្គាល់អត្តសញ្ញាណ និងបុគ្គលដែលមានឯកសណ្ឋានធម្មតា។ តាមការប៉ាន់ប្រមាណមាន១៨.៨៥% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរបានបញ្ជាក់ថាពួកគេបានបង់ប្រាក់ទៅនគរបាលនៅមូលដ្ឋានជាថ្នូរទទួលបានកន្លែងលក់ដូរ និងការការពារ។ ចំនួននៃការបង់ប្រាក់បែបនេះអាចបកស្រាយបានថា នេះគឺជាក្រុមជំនួញធ្វើមានធ្វើបានក្នុងចំណោមក្រុមនគរបាលពុករលួយ។ គួរឱ្យភ្ញាក់ផ្អើល ទិន្នន័យបង្ហាញថា ៥៤.១០% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរសរុបបង់ប្រាក់ចន្លោះ៥០០-១,០០០ រៀលជាមធ្យមជារៀងរាល់ថ្ងៃ និង ២៩.៥២% បង់ប្រាក់រវាងពី ១,១០០-២,០០០ រៀលជាមធ្យមក្នុងមួយថ្ងៃ។ តួលេខទាំងនេះបង្ហាញពីការកេងប្រវ័ញ្ចឥតឈប់ឈរពីលើស្ថានភាពរស់នៅដ៏ខ្សត់ខ្សោយរួចទៅហើយ ដែលស្ត្រីលក់ដូរតាមដងផ្លូវកំពុងប្រឈមជារៀងរាល់ថ្ងៃ។

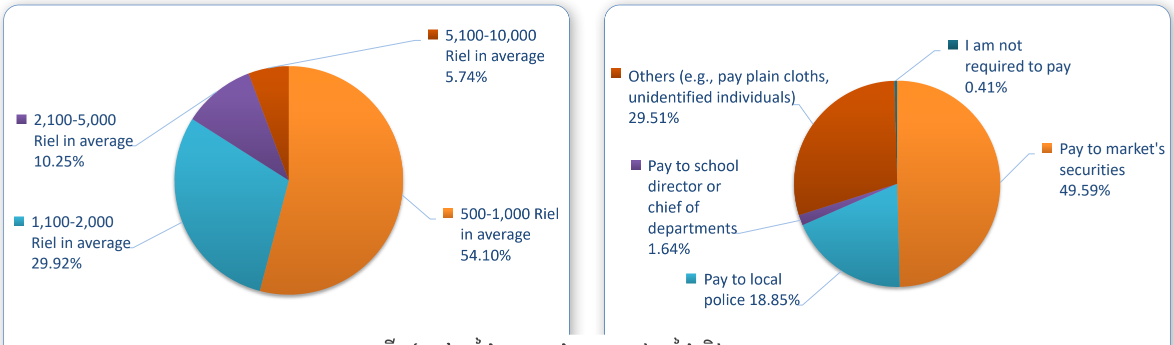

រូបទី ៥ & ៦. ថ្លៃការពារជាមធ្យមក្នុង១ថ្ងៃ និងអ្នកប្រមូល

កង្វះការការពារផ្លូវច្បាប់ចំពោះអាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា បង្កើតឱ្យមានការរំលោភបំពាន និងការកេងប្រវ័ញ្ចជាប្រព័ន្ធមកលើពួកគេ។ ហើយចំពោះអ្នកដែលបដិសេធមិនគោរពតាមគេ និងត្រូវគេផ្តល់នូវមេរៀនដ៏ជូរចត់មួយ ឬពីរ។ ការសិក្សារបស់ Agnello និង Moller (មាននៅក្នុង Kyoko, ២០០៦) បានរកឃើញពីការធ្វើទុកបុកម្នេញជាប្រព័ន្ធមកលើអាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវ។ ហើយភាគច្រើននៃអ្នកឆ្លើយសំណួរបានរអ៊ូរទាំខ្លាំងៗចំពោះសន្តិសុខផ្សារ និងនគរបាល។ ទោះបីជាមិនមានភស្តុតាងបែបស្ថិតិថ្មីៗនេះដើម្បីបញ្ជាក់ នូវការអះអាងបែបនេះក៏ដោយ ក៏ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញមកលើអាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅក្នុង ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ជាញឹកញាប់ត្រូវបានគេផ្សព្វផ្សាយនៅលើបណ្តាញផ្សព្វផ្សាយ(សង្គម)។ កាលពីប៉ុន្មានឆ្នាំមុន ប្រធានមណ្ឌលសុខភាពម្នាក់នៅខណ្ឌចំការមន និងបក្ខពួករបស់គាត់ត្រូវបានគេរាយការណ៍មកថា បានទារប្រាក់ប្រចាំខែចំនួន $៩០ ពីអ្នកលក់ចំណីអាហារនៅតាមដងផ្លូវនៅជុំវិញមណ្ឌល (Meta, ២០១៧)។ ហេតុការណ៍មួយទៀតបានកើតឡើងនៅក្នុងខែមីនា ឆ្នាំ ២០២១ នៅក្នុងខេត្តព្រះសីហនុក៏បានធ្វើឱ្យមានការតវ៉ាពីសាធារណៈជនផងដែរ។ មានសេចក្តីរាយការណ៍ថាសន្តិសុខបានទារភាស៊ីលើសចំនួនពីស្ត្រីលក់ដូរតាមដងផ្លូវម្នាក់ ហើយក្រោយមកបានកំទេចទំនិញរបស់គាត់បន្ទាប់ពីមានការប្រកែកតវ៉ាគ្នាដ៏ក្តៅគគុករួចមក (Voun, ២០២១)។ ទាំងនេះមិនមែនជាហេតុការណ៍ដាច់ដោយឡែកឡើយហើយការមិនមានការទទួលស្គាល់តាមផ្លូវច្បាប់ មានន័យថាអាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅតែងាយរងគ្រោះពីការរំលោភបំពាន និងការកេងប្រវ័ញ្ចឥតឈប់ឈរដដែល។

៧.២. សុវត្ថិភាពចំណីអាហារ និងឥរិយាបថរបស់អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវ

សុវត្ថិភាពចំណីអាហាររបស់អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជានៅតែជា ប្រធានបទដដែលពិភាក្សាមួយនៅឡើយ។ ហើយមកដល់ពេលនេះមានការបោះពុម្ពផ្សាយបន្តិចបន្តួចអំពីសុវត្ថិភាពចំណីអាហារ និងឥរិយាបថរបស់អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវ។ លើសពីនេះ សុវត្ថិភាពចំណីអាហារបានក្លាយជាចំណាប់អារម្មណ៍សម្រាប់ធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវនៅក្នុងសង្គមឧស្សាហកម្ម។ ហើយមានប្រទេសខ្លះបានចាត់ទុកវាថាជាបញ្ហាសន្តិសុខជាតិរបស់ប្រទេសថែមទៀតផង (Ma et al., ២០១៩)។ ការលក់ដូរតាមចញ្ចើមផ្លូវនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាពិតជានឹងបង្កការគម្រាមកំហែងដល់សុខភាពសាធារណៈនៅពេលអនាគតមែន ប្រសិនបើមិនមានការផ្សព្វផ្សាយដល់សហគមន៍ និងការធ្វើអន្តរាគមន៍ផ្នែកគោលនយោបាយទេនោះ។ លទ្ធផលនៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវបង្ហាញថា ចំណីអាហារតាមផ្លូវគឺជាប្រភពចម្បងនៃបញ្ហាសុវត្ថិភាពចំណីអាហារនៅក្នុងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍ជាច្រើន។ ចំណីអាហារតាមផ្លូវនៅប្រទេសទាំងនោះត្រូវបានគេចំអិនភ្លាមនិងហូបបានភ្លាម។ ហើយវាមានបាក់តេរី Bacillus, Staphylococcus, Clostridium, Vibrio, Campylobacter, Listeria, Salmonella (Rane, ២០១១) ដោយសារវានៅហាលវាលប៉ះពាល់ជាមួយបរិយាកាសជុំវិញ បំពុលកើតចេញមកពីការធ្វើចរាចរណ៍ និងការមិនមានអនាម័យរបស់អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវ។

Table 1

Source and type of hazard and the microbial risk involved

S.No.	Source	Hazard	Risk involved
1	Vendor location	Improper food handling	Transfer of pathogens like *Salmonella* and *E. coli*, *S. aureus* from human body and environment into foods
		Improper waste disposal	Transmission of enteric pathogens like *Salmonella*, *Shigella* and *E. coli* via vectors
2	Raw materials	Water	Passage of pathogens like *E. coli*, fecal streptococci, *Salmonella* and *Vibrio cholerae*
		Vegetables and spices	Introduction sporeformers like Bacilli and Clostridium and pathogens like *L. monocytogenes*, *Shigella*, *Salmonella*, etc.
3	Utensils and equipments	Chemical contaminants	Leaching of chemical leading to poisoning
		Microbial contaminants	Cross contamination of food with *Staphylococcus aureus*, *E. coli* and *Shigella* due to contaminated water, dish cloth, handler
4	Storage and reheating	Improper storage temperature and reheating of food	Likelihood of heat stable toxins produced by pathogens like *C. perfringens* and *B. cereus*
5	Personal hygiene of vendors	Biological hazards	Introduction of *Staphylococcus*, *Salmonella* and *Shigella* via carriers

កំណត់សម្គាល់៖ ដកស្រង់ចេញមកពី *ចំណីអាហារដើរលក់តាមផ្លូវនៅក្នុងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍន៍៖ ការវិភាគពីគ្រោះថ្នាក់* ដោយ Sharmila Rane ២០១១. រក្សាសិទ្ធិ ២០១១ ដោយ Indian J Microbiol។

កង្វះកន្លែងលក់ដូរដ៏សមស្រប ក៏ជាកត្តាដ៏សំខាន់មួយដែលរួមចំណែកធ្វើមិនឱ្យមានសុវត្ថិភាពចំណីអាហាររបស់ស្ត្រីជាអ្នកលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាផងដែរ។ មានឬគ្មានការប្រឹងប្រែងបន្តិចបន្តួចទាល់តែសោះ ក្នុងការផ្តល់ទីកន្លែងលក់ដូរដ៏សមរម្យដល់អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅទូទាំងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ មន្ត្រីសាធារណៈចាត់ទុកអាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវថាជាអ្នករំលោភចំណីផ្លូវសាធារណៈជាជាងមើលឃើញថាពួកគេជាជនក្រីក្រ ដែលព្យាយាមរកមួយថ្ងៃដើម្បីរស់មួយថ្ងៃ។ អ្នកនាំពាក្យសាលាក្រុងភ្នំពេញម្នាក់ត្រូវបានគេស្រង់សំដីថា "យើងបានជូនដំណឹងកាលពីខែមុនដល់ខណ្ឌទាំង១២ ឱ្យចាត់វិធានការដើម្បីរំដោះផ្លូវសាធារណៈពីអ្នកលក់តាមដងផ្លូវ និងអ្នកដែលកំពុងប្រើប្រាស់ដងផ្លូវធ្វើអាជីវកម្មឯកជន" (Koemsoeun, ២០១៧)។ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈថ្មីៗនេះបញ្ជាក់ថាការអះអាងបែបនេះជាការពិត។ ខ្លឹមសារ និងបទប្បញ្ញត្តិនៃសេចក្តីព្រាងច្បាប់នេះត្រូវបានគេមើលឃើញថាជាច្បាប់ដាក់ការគាបសង្កត់មួយដល់អ្នកទាំងឡាយណាដែលនៅក្នុងវិស័យសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រព័ន្ធ ជាពិសេសអាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវ (អង្គការឃ្លាំមើលសិទ្ធិមនុស្ស, ២០២០)។ លើសពីនេះ ប្រសិនបើច្បាប់នេះត្រូវចូលជាធរមាន សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈនេះ នឹងបង្កការគម្រាមកំហែងធ្ងន់ធ្ងរដល់សិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ចសង្គម និងការប្រកបរបរចិញ្ចឹមជីវិតរបស់អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវជាក់ជាមិនខាន។ គេជឿថាការផ្តល់ទីកន្លែងលក់ដូរដ៏សមរម្យ នឹងរួមចំណែកដល់ការពង្រឹងការប្រកបរបររកស៊ីចិញ្ចឹមជីវិតរបស់អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវទាំងនោះ និងលើកកម្ពស់កាន់តែប្រសើរនូវសុវត្ថិភាពចំណីអាហារនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។

ការប្រឹងប្រែងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងជាសាធារណៈ ជាពិសេស អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវ អាចរួមចំណែកដល់ការលើកកម្ពស់ឱ្យប្រសើរឡើងនូវសុខភាពសាធារណៈនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ តួលេខពីការសិក្សាវាយតម្លៃបង្ហាញថាមានតែ ៤០.៩៨% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរប៉ុណ្ណោះដែលបញ្ជាក់ថា ពួកគេបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលអំពីសុវត្ថិភាពចំណីអាហារ។ ការសិក្សាផ្សេងទៀតកត់សម្គាល់ថា ការពិនិត្យមើល

សុវត្ថិភាពចំណីអាហារមិនបានល្អ ជាញឹកញាប់វាមានទំនាក់ទំនងជាមួយចំណីអាហារតាមផ្លូវ (Ma et al., ២០១៩)។ នេះឆ្លុះបញ្ចាំងឱ្យឃើញអំពីបញ្ហាប្រឈមឥតឈប់ឈររបស់កម្ពុជាក្នុងការលើកកម្ពស់ការធ្វើអនាម័យល្អ និងការយល់ដឹងអំពីសុវត្ថិភាពចំណីអាហារនៅក្នុងប្រទេស។ តាមពិតសូម្បីតែមានប្រជាពលរដ្ឋដែលទទួលបានការអប់រំល្អរបស់ប្រទេស ដូចជា និស្សិតវ័យក្មេង និងនិស្សិតសាកលវិទ្យាល័យ ក៏ចំណេះដឹងរបស់ពួកគេអំពីបញ្ហាអនាម័យនៅមានកម្រិតទាបនៅឡើយ (Cheng & Miriam, ២០១៦)។ ដោយសារភាគច្រើននៃអ្នកឆ្លើយសំណួរគឺជាអ្នកលក់អាហារចម្អិនស្រាប់ សាច់ និងផ្លែឈើ ការយល់ដឹង និងការប្រតិបត្តិសុវត្ថិភាពចំណីអាហារពិតជាមានសារៈសំខាន់ខ្លាំងណាស់។ ហើយទោះបីជាច្បាប់ស្តីពីសុវត្ថិភាពចំណីអាហារដែលរំពឹងថានឹងត្រូវបានអនុម័តក្នុងពេលឆាប់ៗនេះ (Pisei,២០២១) ស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលរួមទាំងសមាជិកនៃអង្គការ CSOs ក៏ត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការធានាថា អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវទទួលបាននូវការបណ្តុះបណ្តាល និងការផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈដ៏ចាំបាច់អំពីសុវត្ថិភាពចំណីអាហារ។

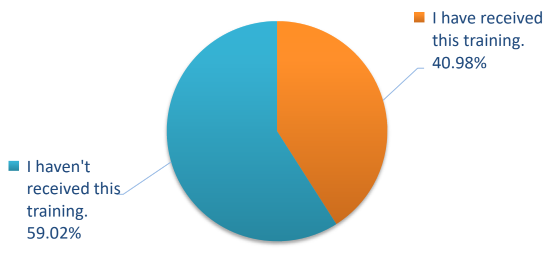

រូបទី ៧ & ៨. ការបណ្តុះបណ្តាលអំពីសុវត្ថិភាពចំណីអាហារ និងការយល់ដឹង

៧.៣. ភាពជាតំណាង និងការចរចាជាសមូហភាព

កង្វះភាពជាតំណាងរបស់ស្ត្រីជាអ្នកលក់ដូរតាមដងផ្លូវ បានកំហិតសមត្ថភាពរបស់ពួកគេក្នុងការប្រមូលសម្លេងតែមួយ និងអំណាចចរចារួម។ ខៈណៈកម្មកររោងចក្រកាត់ដេរមានអំណាចចរចារួមកាន់តែខ្លាំង ដែលទាក់ទាញអ្នកធ្វើគោលនយោបាយទាំងពីគណៈបក្សកាន់អំណាច និងគណៈបក្សប្រឆាំងអាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវជាញឹកញាប់ស្ថិតនៅក្រោយអ្នកទាំងនោះ។ តាមពិត សម្លេងរួមរបស់កម្មកររោងចក្រកាត់ដេរមានឥទ្ធិពលទៅលើឥស្សរៈជននយោបាយ ដែលធ្វើឱ្យពួកគេអាចទាមទារឱ្យមានការតម្លើងប្រាក់ឈ្នួលអប្បបរមារបស់ពួកគេ (Arnold, ២០១៣)។ ទោះដូច្នេះក៏ដោយ អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវមិនមានតំណាងដោយសារតែកង្វះបណ្តាញសម្របសម្រួល និងផ្សព្វផ្សាយ។ ជាផលវិបាក ឥទ្ធិពលដ៏ខ្លាំងក្លារបស់ពួកគេទៅលើអ្នកនយោបាយ និងស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលមិនសូវមាន ដូច្នេះវាធ្វើឱ្យរដ្ឋាភិបាលមិនចាប់អារម្មណ៍ និងធ្វើអន្តរាគមន៍ផ្នែកគោលនយោបាយ។

ទិន្នន័យបែបគុណភាព បង្ហាញថាមាន ៦៦.៣៩% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរសរុបគឺជាសមាជិកនៃសមាគម IDEA ដែល ៣២.៣៨% នៃអ្នកផ្សេងទៀតមិនមានការពាក់ព័ន្ធជាមួយសមាគមសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រព័ន្ធណាមួយនោះទេ។ ហើយមាន ៤២.៦២% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរសរុបចំនួន ៦៦.៣៩% ដែលជាសមាជិកនៃសមាគម IDEA បញ្ជាក់ថា ពួកគេមិនបានដឹងថា ផលប្រយោជន៍របស់ពួកគេត្រូវបានការពារដោយ IDEA និងថាពួកគេត្រូវបានសមាគមជួយពង្រឹងសិទ្ធិអំណាចរបស់ពួកគេឬមួយយ៉ាងណា។ ភស្តុតាងនៃសាច់រឿងនានាបញ្ជាក់ថាកង្វះការចងក្រងជាសហជីពនៃអាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវ អាចបណ្តាលមកពីកង្វះការផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈ និងភាពជឿជាក់។ បើប្រៀបធៀបទៅវិស័យកាត់ដេរសម្លៀកបំពាក់ ការធ្វើសហជីពមានចំនួនជិត ៦០% (Nuon & Serrano, ២០១០, p. ១៨) ដែលសមាគម IDEA គឺជាសមាគមមានទំហំល្មមតែមួយគត់ដែលអាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវអាចពឹងពាក់បាន។ លើសពីនេះ កង្វះការផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈ និងការលើកទឹកចិត្តបានបំបាក់ទឹកចិត្តស្ត្រីជាអ្នកលក់ដូរតាមដងផ្លូវបន្ថែមទៀត មិនឱ្យចូលរួមនៅក្នុងសហជីព ដែលនេះវាធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សក្តានុពលរបស់ពួកគេសម្រាប់ធ្វើការចរចារួមដ៏រឹងមាំ។

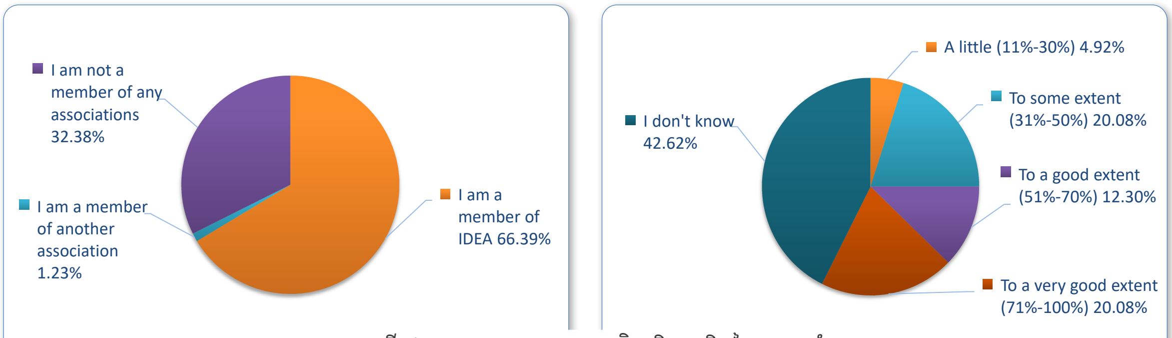

រូបភាពទី ៩& ១០. ការចូលជាសមាជិក និងកម្រិតនៃភាពជាតំណាង

៧.៤. ការយល់ដឹងអំពីច្បាប់ និងគោលនយោបាយ

ទោះបីជាទិន្នន័យ បង្ហាញអំពីសមាមាត្រដ៏ធំនៃអ្នកឆ្លើយសំណួរជាក្រុមគោលដៅបានរៀនសូត្រត្រឹមត្រូវក៏ដោយ ក៏ការយល់ដឹងរបស់ពួកគេអំពីច្បាប់ការពារសិទ្ធិ និងការប្រកបរបររកស៊ីរបស់ពួកគេនៅមានកម្រិត។ តាមការប៉ាន់ប្រមាណថាមាន ៥២.៤៦% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរសរុបមិនបានដឹងអំពីច្បាប់បែបនោះឡើយ។ ដូចគ្នានេះដែរ មានប្រហែល ៥២.០៥% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរ មិនយល់អំពីខ្លឹមសារនៃរបបគាំពារសង្គម។ ទោះដូច្នេះក្តីសេចក្តីព្រាងច្បាប់ថ្មីៗនេះស្តីពីសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈបានទទួលការរិះគៀនជាសាធារណៈ (Aun & Baliga, ២០២០) ហើយវានឹងគម្រាមកំហែងដល់សិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ចសង្គមរបស់ពួកគេ ការយល់ដឹង និងចំណេះដឹងរបស់ស្ត្រីជាអ្នកលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅតែជាកង្វល់។ នេះឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីស្ថានការណ៍ទូទៅរបស់ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជា នេះបើនិយាយអំពីការយល់ដឹងជាសាធារណៈ និងចំណេះដឹងអំពីច្បាប់ និងគោលនយោបាយពាក់ព័ន្ធជាមួយសិទ្ធិ និងភាពធន់របស់ពួកគេ។ ការយល់ដឹងរបស់ ពួកគេមានសារៈសំខាន់ណាស់ដើម្បីកសាងការចូលរួម និងអំណាចចរចារួមដ៏រឹងមាំមួយ។ វាក៏ត្រូវមានការសម្របសម្រួលជាយុទ្ធសាស្ត្រ និងយុទ្ធនាការផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈពីស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាល និងសមាជិកអង្គការ CSOs ដើម្បីធានាថា គេអាចរកបានដោយងាយស្រួលនូវច្បាប់ និងគោលនយោបាយដែលពាក់ព័ន្ធជាមួយក្រុមងាយរងគ្រោះដូចជាស្ត្រីជាអ្នកលក់ដូរតាមដងផ្លូវជាដើម។

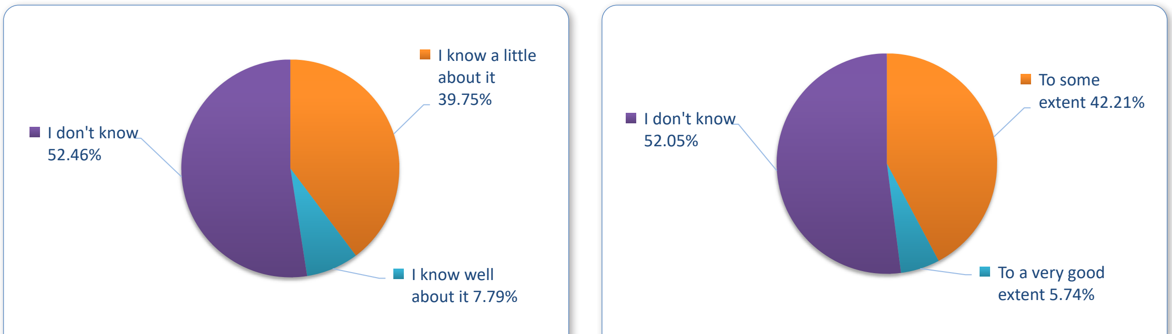

រូបទី ១១ & ១២. ការយល់ដឹងអំពីច្បាប់ការពារសិទ្ធិ និងការប្រកបរបររកស៊ីចិញ្ចឹមជីវិត និងរបបគាំពារសង្គម

៧.៥. បញ្ហាកូវីដ-១៩ និងការគាំទ្រជំនួយសង្គ្រោះបន្ទាន់

បញ្ហាជម្ងឺកូវីដ-១៩ បានបង្កជាបញ្ហាប្រឈមដ៏ធ្ងន់ធ្ងរដល់ការប្រកបរបររកស៊ីចិញ្ចឹមជីវិត និងសុខុមាលភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្រីក្រខ្លាំងជាច្រើន នៅក្នុងវិស័យសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រព័ន្ធជាពិសេសក្នុងចំណោមស្ត្រីជាអ្នកលក់ដូរតាមដងផ្លូវ។ ជាការពិតសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រព័ន្ធបានរួមចំណែកយ៉ាងច្រើនដល់ការអភិវឌ្ឍ ការបង្កើតមុខរបរ និងការងារ សេវា និងឱកាសបង្កើតប្រាក់ចំណូល សម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋនៅទីប្រជុំជននៃប្រទេសកម្ពុជា (Heinonen, ២០០៨)។ និយាយម្យ៉ាងទៀត វិស័យនេះគឺជាខ្សែជីវិតមួយរបស់

អ្នកក្រីក្រខ្លាំងជាច្រើននាក់នៅទូទាំងប្រទេស។ វិស័យនេះក៏បានដើរតួនាទីដ៏សំខាន់របស់ខ្លួនក្នុងការទាក់ទាញភ្ញៀវទេសចរបរទេសមកកាន់ប្រទេសកម្ពុជាផងដែរ។ ក៏ប៉ុន្តែការរាតត្បាតជម្ងឺកូវីដ-១៩ បានធ្វើឱ្យវិស័យនេះជាប់គាំងដែលតម្រូវឱ្យមានការជួយគាំទ្រ និងជំនួយសង្គ្រោះបន្ទាន់ក្នុងទម្រង់ណាមួយក៏ដោយដើម្បីឱ្យវិស័យនេះដំណើរការបានជានិរន្តរ៍។

Table 3
Rents and Taxes vendors pay in different markets in Phnom Penh.

	Rent/taxes	Electricity/water	"P'sy" price and cleansing price
Doeum Kor Market			
Vegetable	No information		
Fruits	150,000r ($37.5) or up to 300,000r ($75) per month rent		
Cooking spices	$300 per month rent	5000r per cubic meter	
Orussey Market			
Cooking spices		1500 khr per kilowatt for the use of electricity	300khr and 200khr "P'sy" price and cleansing price respectively every day and 20,000khr for market security services monthly.
Curtains		1500 khr per kilowatt for the use of electricity	200khr and 100khr daily for the "P'sy" price and cleansing price to the market respectively and pay 20,000 khr monthly for security services.
Hair accessories	$700 per month for the rental fee.	1500 khr per kilowatt for the use of electricity	200 khr daily for the "P'sy" price and 100khr for the cleaning fee and pay 20,000 khr monthly for security services
Russian Market			
Souvenir	Renting fee $300 to $600 monthly but the majority pays $350 as the stall fee. Pay 57,000 riels annually to the state	Average electricity fee ranges between 40,000 riels to 60,000 riels	
Clothing: clothing from Thailand and clothing from factory	Renting fee range from $350 to $700 monthly, 15,000 riels to the officers in the market	Average electricity fee ranges between 40,000 riels to 60,000 riels	
Motorcycle machine parts: seat, wheel and disc brake	15,000 riels to the officer in the markets	Average electricity fee ranges between 40,000 riels to 60,000 riels	

កំណត់សម្គាល់៖ ដកស្រង់ចេញមកពី *ការលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅផ្សារទីប្រជុំជន "ក្រៅប្រព័ន្ធ"៖ ការឆ្លុះបញ្ចាំងពីករណីសិក្សានៃអាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅទីក្រុងដេលី (ប្រទេសឥណ្ឌា) និងក្រុងភ្នំពេញ (ប្រទេសកម្ពុជា)* ដោយ Sekhani et al., ២០១៩. រក្សាសិទ្ធិ ២០១៩ ដោយ ScienceDirect។

បញ្ហាប្រឈមបន្ទាន់សម្រាប់ស្ត្រីជាអ្នកលក់ដូរតាមដងផ្លូវគឺការបង់ភាស៊ី និងកម្រៃផ្សេងៗ។ អ្នកឆ្លើយសំណួរជាក្រុមគោលដៅទាំងនោះ បានគូសបញ្ជាក់អំពីបញ្ហាប្រឈមមួយចំនួនដែលពួកគេកំពុងជួបប្រទះក្នុងអំឡុងកូវីដ-១៩។ បញ្ហាប្រឈមចម្បងក្រៅពីបញ្ហាបច្ចុប្បន្នរបស់ពួកគេគឺចំនួនភាគរយទាបបំផុតនៃអតិថិជន ដែលពួកគេមិនធ្លាប់ជួបប្រទះពីមុន។ នេះប្រហែលជាបណ្ដាលមកពីការផ្លាស់ប្ដូរទំនោរ និងការឆ្លើយតបរបស់អតិថិជនចំពោះការរាតត្បាតនៃជម្ងឺកូវីដ-១៩ ដែលអតិថិជនជាច្រើននាក់ងាកមកទិញទំនិញតាមអនឡាញ និងចំអិនអាហារនៅផ្ទះដើម្បីកាត់បន្ថយការឆ្លងជម្ងឺ។ ភាគរយតិចបំផុតនៃអតិថិជនមានន័យថាខ្វះ ឱកាសបង្កើតប្រាក់ចំណូលសម្រាប់ចំណាយផ្សេងៗ ដូចជាថ្លៃជួលកន្លែងលក់ដូរជាដើម។ ការសិក្សាផ្សេងទៀតកត់សម្គាល់ថា អ្នកលក់ដូរម្នាក់នៅក្នុងទីក្រុងភ្នំពេញបង់ប្រាក់ប្រហែល $៣៧.៥ ឬ $៧៥ ក្នុង ១ខែតែទៅលើពន្ធ/ភាស៊ី និងថ្លៃជួលកន្លែងលក់ដូរតែមួយមុខប៉ុណ្ណោះ (Sekhani et al., ២០១៩, p. ១២៤)។ ដោយសារសមាមាត្រដ៏ច្រើននៃពួកគេ បានធ្វើចំណាកស្រុកពីតំបន់ជនបទ ពួកគេចាំបាច់ក៏ត្រូវការបង់ថ្លៃជួលកន្លែងស្នាក់នៅផងដែរ។ ទាំងនេះវាបង្កជាការគម្រាមកំហែងដ៏ធ្ងន់ធ្ងរទៅលើឯករាជ្យភាពហិរញ្ញវត្ថុ សុខុមាលភាពសេដ្ឋកិច្ច និងសុខភាពផ្លូវចិត្តរបស់ស្ត្រីជាអ្នកលក់ដូរតាមដងផ្លូវទាំងនោះ ដែលអាចបណ្ដាលឱ្យមានជាវិបត្តិសុខភាពសាធារណៈរយៈពេលវែងមួយ។

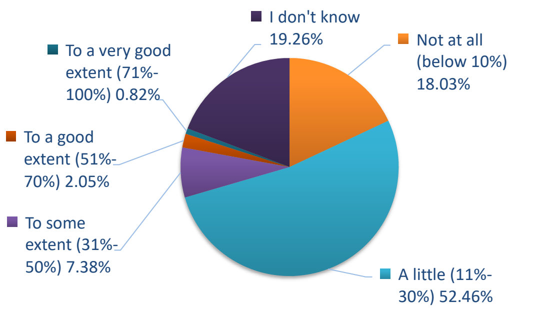

រូបទី ១៣. តើជំនួយគាំទ្រទាំងនោះបានជួយដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមរបស់អ្នកបានទំហំប៉ុណ្ណា?

៧.៦. ការឆ្លើយតបរបស់រដ្ឋាភិបាលក្នុងឆ្នាំ ២០២០

ការសិក្សាវាយតម្លៃក្នុងឆ្នាំ ២០២០ ដែលធ្វើឡើងដោយ API បង្ហាញអំពីសំណូមពរធំៗចំនួន ៣ ពីអាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវ៖ ១) ស្នើសុំកន្លែងមើលថែទាំកុមារ ២) លើកលែងការយកពន្ធ/ភាស៊ី និងកម្រៃនានា និង ៣) ស្នើសុំទទួលបានបណ្ណពណ៌លឿង ឬបណ្ណ ប.ស.ស។ ជាអកុសលរហូតមកដល់ពេលនេះ សំណូមពរទាំង ៣នេះមិនត្រូវបានដោះស្រាយដោយរដ្ឋាភិបាល។ មានជាង ៩៧.៩៥% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរសរុបឆ្លើយថា អាជ្ញាធរមិនបានផ្តល់កន្លែង ថែទាំកុមារដល់ស្ត្រីជាអ្នកលក់ដូរតាមដងផ្លូវ។ តួលេខនេះនៅតែខ្ពស់ចំពោះការធ្វើអន្តរាគមន៍ ការយកពន្ធ/ភាស៊ី និងកម្រៃនានា។ មាន ៨០.៣៣% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរសរុបបានឆ្លើយថារដ្ឋាភិបាល ឬអាជ្ញាធរ មិនបានលើកលែងការយកថ្លៃជួលកន្លែងលក់ដូររបស់អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវនោះឡើយ។ ហើយមានតែ ២៥% នៃពួកគេមានបណ្ណពណ៌លឿង ឬបណ្ណ ប.ស.ស។ ទាំងនេះបង្ហាញពីកង្វះការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់រដ្ឋាភិបាល ក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមដ៏ចម្បងរបស់អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅទូទាំងប្រទេសដែលគេគួរតែពិនិត្យឡើងវិញ។ តាមពិត ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជា បានចំណាយប្រាក់ក្រៅហោប៉ៅរបស់ពួកគេលើការថែទាំសុខភាពដែលស្មើ ២/៣ នៃការចំណាយសម្រាប់គ្រួសារសរុប (Annear et al., ២០១៣, p.២២៥)។ វាមានសារៈសំខាន់ខ្លាំងណាស់ថារដ្ឋាភិបាលត្រូវធ្វើការពិចារណាអំពីការជួយគាំទ្រដ៏សំខាន់ទាំងនេះដល់(ស្ត្រី)អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវទាំងនោះដើម្បីពង្រឹងភាពធន់ និងសុខុមាលភាពផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចរបស់ពួកគេ។

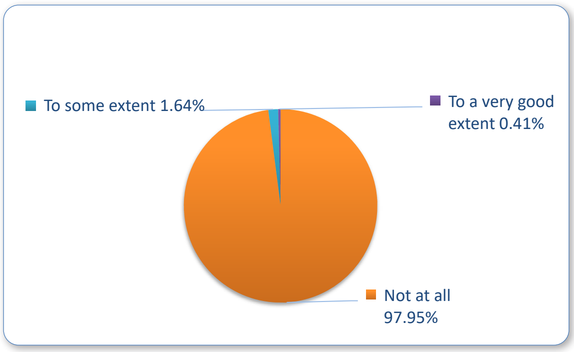

រូបទី ១៤, ១៥ & ១៦. ការធ្វើអន្តរាគមន៍របស់រដ្ឋាភិបាលក្នុងការដោះស្រាយសំណូមពរសំខាន់ៗក្នុងឆ្នាំ២០២០

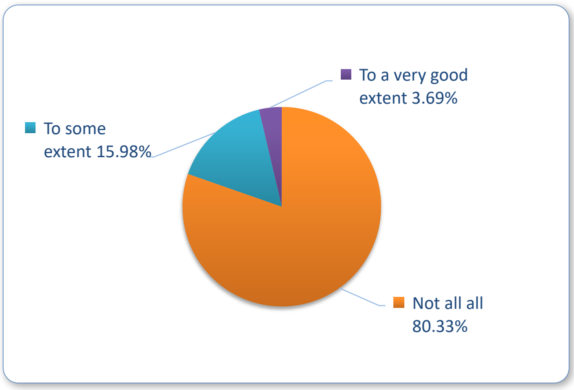

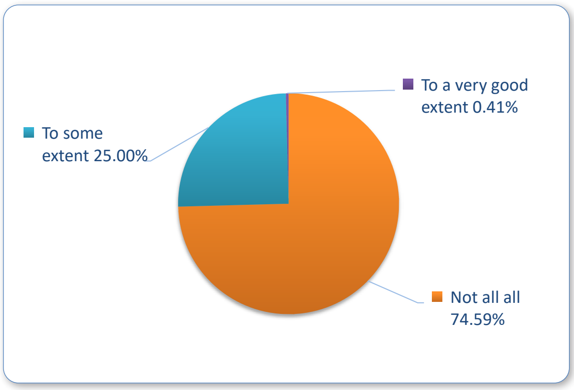

៨ សំណូមពរ និងតម្រូវការក្នុងឆ្នាំ២០២១

សំណូមពរ និងតម្រូវការសំខាន់ៗក្នុងឆ្នាំ២០២១ របស់ស្ត្រីជាអ្នកលក់ដូរតាមដងផ្លូវទាំងនោះ ស្រដៀងគ្នាទៅនឹងលទ្ធផលដែលទទួលបានពីការធ្វើអង្កេតតាមអនឡាញក្នុងឆ្នាំ ២០២០។ សំណើសុំឱ្យទទួលបានបណ្ណពណ៌លឿង (បណ្ណសមធម៌) ឬអត្ថប្រយោជន៍ ប.ស.ស នៅស្ថិតនៅលើតុនៅឡើយដែលមានអ្នកស្នើសុំចំនួន ៨៥.២៥% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរសរុប។ ដូចគ្នានេះផងដែរ សំណើសុំកម្ចីដោយមិនមានការប្រាក់

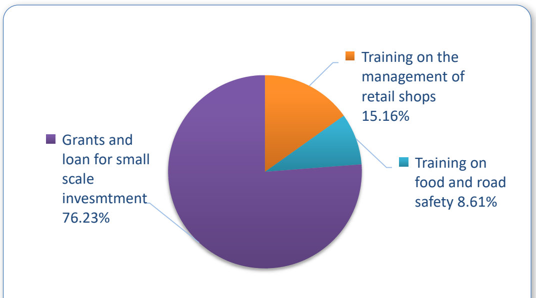

រូបទី ១៧, សំណូមពរ និងតម្រូវការក្នុងឆ្នាំ ២០២១

និងកម្ចីផ្សេងទៀតសម្រាប់ការវិនិយោគខ្នាតតូចមានចំនួន ៧៦.២៣% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរសរុប។ តាមការប៉ាន់ប្រមាណការវិនិយោគខ្នាតតូចនៅទីនេះមានតម្លៃរវាងពី $US៥០០ ទៅ $US៣,០០០ដោយផ្អែកលើការសាកសួរតាមអនឡាញដែលបានធ្វើចាប់ពីថ្ងៃទី ១៣ ដល់ថ្ងៃទី ១៩ ខែឧសភាឆ្នាំ ២០២១ នៅក្នុងទីក្រុងបាត់ដំបង ក្រុងភ្នំពេញ និងក្រុងសៀមរាប។ សំណើដ៏គួរឱ្យចាប់អារម្មណ៍មួយទៀតគឺសំណើសុំឱ្យមានការបណ្តុះបណ្តាលអំពីសិទ្ធិសេដ្ឋកិច្ច សង្គម និងវប្បធម៌ ដែលមានអ្នកឆ្លើយចំនួន ៤៩.៥៩% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរសរុប។ ទាំងនេះវាតម្រូវឱ្យមានការតស៊ូមតិដែលមានការសម្របសម្រួលដ៏ល្អមួយសម្រាប់ការធ្វើអន្តរាគមន៍ផ្អែកគោលនយោបាយពីស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាល។

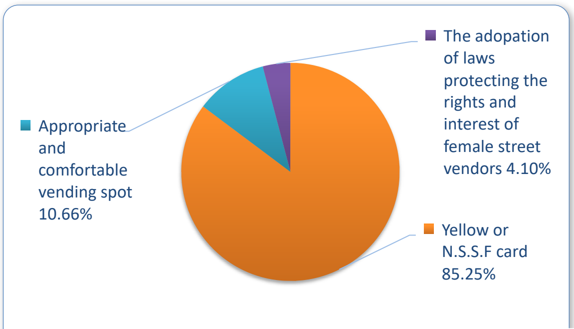

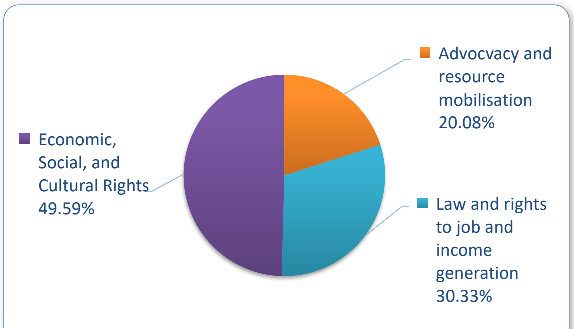

រូបទី ១៨ ១៩, សំណូមពរ និងតម្រូវការក្នុងឆ្នាំ ២០២១

៩ តម្រូវការបណ្តុះបណ្តាល និងជំនាញ

ការបណ្តុះបណ្តាលជំនាញ និងការកសាងសមត្ថភាពវាមានសារៈសំខាន់ណាស់សម្រាប់ (ស្ត្រី) អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវក្នុងការដោះស្រាយជាមួយការផ្លាស់ប្តូរនានាផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចសង្គម។ ប្រធានបទនៃការបណ្តុះបណ្តាលខ្លះត្រូវបានជ្រើសរើសដោយអ្នកឆ្លើយសំណួរជាក្រុមគោលដៅ ហើយដែលឆ្លុះបញ្ចាំងយ៉ាងខ្លាំងអំពីចំណាប់អារម្មណ៍របស់ពួកគេ។ សំណើសុំការបណ្តុះបណ្តាលអំពីជំនាញទំនាក់ទំនងសាធារណៈជាមួយរដ្ឋាភិបាល និងជាមួយភាគីពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀតមានចំនួន ៧២.៥៤% នៃអ្នកឆ្លើយសំណួរសរុប។ ស្រដៀងគ្នានេះ សំណើសុំការបណ្តុះបណ្តាលអំពីច្បាប់ការពារសិទ្ធិក្នុងការធ្វើការងារ និងប្រកបរបររកស៊ីចិញ្ចឹមជីវិតសមរម្យមានចំនួន ៦៨.០៣% និង ៥២.៨៩% ស្នើសុំឱ្យមានការបណ្តុះបណ្តាលអំពីភាពជាអ្នកដឹកនាំ ហើយ ៥១.៦៥% ស្នើសុំការបណ្តុះបណ្តាលអំពីសិទ្ធិទទួលបានព័ត៌មាន។ ជំនាញ និងការកសាងសមត្ថភាពទាំងនេះមានសារៈសំខាន់ខ្លាំងណាស់ក្នុងការចងក្រងជាសហជីពដ៏ខ្លាំងក្លា និងការប្រមូលផ្តុំសម្លេងរួមរបស់ (ស្ត្រី) អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា។ ការកសាងសមត្ថភាពនឹងផ្តល់ជំនាញ និងចំណេះដឹងដល់ពួកគេដើម្បីបង្កើនការចងក្រងជាសហជីពរបស់ពួកគេ ដែលអាចឱ្យពួកគេមានឥទ្ធិពលទៅលើលទ្ធផលនៃគោលនយោបាយ និងសម្រេចបានផលប្រយោជន៍ជាយុទ្ធសាស្ត្ររបស់ពួកគេ។

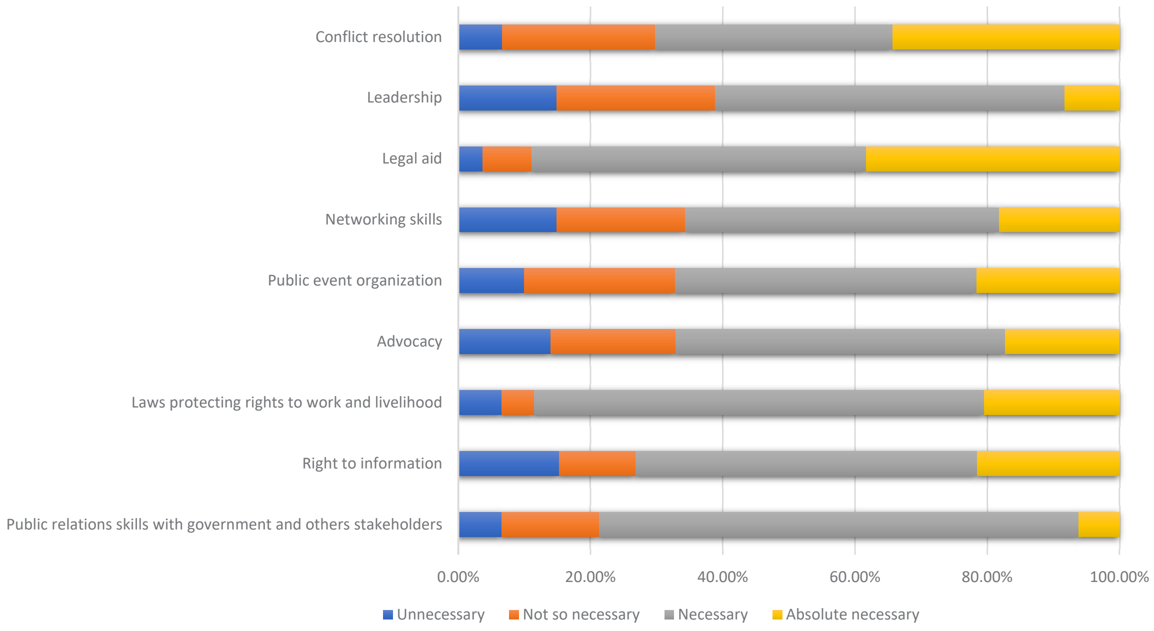

រូបទី ២០. ការបណ្តុះបណ្តាលសំខាន់ៗដែលបានស្នើឡើងក្នុងឆ្នាំ ២០២១

១០ អនុសាសន៍

អនុសាសន៍ខាងក្រោមត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយផ្អែកលើទិន្នន័យបែបគុណភាពនៃការសិក្សាវាយតម្លៃនេះ។

អនុសាសន៍ចម្បងទី ១៖ ក្រុងភ្នំពេញ និងអាជ្ញាធរខេត្តគួរពិចារណាផ្តល់ទីកន្លែងលក់ដូរដ៏សមស្របសម្រាប់អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅតំបន់ជាយក្រុង។ ការអនុវត្តល្អៗពីប្រទេសជិតខាងគួរត្រូវបានយកមកពិចារណាដោយសារតែវាមានចរិកលក្ខណៈដូចគ្នាជាមួយបញ្ហាប្រឈមទាំងឡាយនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ គម្រោងសាកល្បងយកផ្លូវ ឬទីកន្លែងមួយធ្វើជាកន្លែងលក់ដូរគឺជាការអនុវត្តល្អមួយ។ វាផ្តល់ដល់អាជ្ញាធរនូវឱកាសដើម្បីធ្វើការវាយតម្លៃផលប៉ះពាល់ និងកាត់បន្ថយហានិភ័យធំៗដែលបង្កដោយគំនិតផ្តួចផ្តើមនេះ មុនការអនុវត្ត និងការបន្សីគោលនយោបាយក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ។ ទាំងនេះវានឹងជួយដោះស្រាយបញ្ហាកេងប្រវ័ញ្ចដែលមានលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធមកលើអាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវ និងការរំលោភយកដីចំណីផ្លូវ។

អនុសាសន៍ចម្បងទី ២៖ គេគួរកំណត់ជាអាទិភាព និងផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលអំពីសុវត្ថិភាពចំណីអាហារ និងការលក់ចំណីអាហារតាមដងផ្លូវដល់អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវដើម្បីលើកកម្ពស់ឱ្យកាន់តែប្រសើរនូវសុវត្ថិភាពចំណីអាហារ និងសុខភាពសាធារណៈនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ ក្រៅពីនេះ វាសំខាន់ណាស់ត្រូវធានាថាអាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវទទួលបាននូវប្រព័ន្ធប្រមូលសម្រាមប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាព ទឹកស្អាតប្រើប្រាស់ និងកន្លែងទុកដាក់សម្រាម។ គួរគិតគូរពិចារណាឱ្យមានគោលនយោបាយលើកទឹកចិត្ត និងគោលនយោបាយច្បាប់ដើម្បីលើកទឹកចិត្តឱ្យមានការចូលរួម។ ទាំងនេះវានឹងរួមចំណែកដល់ការលើកកម្ពស់ឱ្យកាន់តែប្រសើរនូវចំណេះដឹងអំពីសុវត្ថិភាពចំណីអាហារ និងឥរិយាបថរបស់អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ ជាលទ្ធផល វានឹងពង្រឹងសុខភាពសាធារណៈ និងជម្រុញការទាក់ទាញភ្ញៀវទេសចរមកក្នុងប្រទេស។

អនុសាសន៍ចម្បងទី ៣៖ IDEA និងតួអង្គផ្សេងទៀតគួរពិចារណាធ្វើការផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈឱ្យកាន់តែខ្លាំងក្លា និងការលើកទឹកចិត្តដើម្បីបង្កើនសមាជិកភាព និងការចងក្រងសហជីពក្នុងចំណោម (ស្ត្រី) អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវ។ នេះវានឹងកសាងបាននូវភាពជាតំណាងមួយ និងការចរចារួមកាន់តែខ្លាំង ដែលអាចឱ្យពួកគេមានសមត្ថភាពក្នុងការចរចា និងមានឥទ្ធិពលទៅលើថ្នាក់ដឹកនាំនយោបាយដើម្បីសម្រេចបាននូវផលប្រយោជន៍របស់ពួកគេ។

ដោយសារធនធាន និងបុគ្គលិករបស់ IDEA មានកម្រិត ការផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈ និងការលើកទឹកចិត្តបែបនោះ គួរផ្តល់អត្ថប្រយោជន៍ និងផ្តោតលើ(ស្ត្រី)អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវនៅតំបន់ទីប្រជុំជនដែលពួកគេកំពុងជួបបញ្ហាប្រឈមធ្ងន់ធ្ងរជាង បើប្រៀបធៀបទៅអាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវផ្សេងទៀតនៅស្រុកស្រែចំការ។

អនុសាសន៍ចម្បងទី ៤៖ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា គួរពិចារណាផ្តល់នូវកិច្ចការពារផ្លូវច្បាប់ដល់អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវពីការរំលោភបំពាន និងការកេងប្រវ័ញ្ចជាលក្ខណៈប្រព័ន្ធ។ ហើយដើម្បីសម្រេចបាននូវគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍ប្រកបដោយចីរភាពរបស់កម្ពុជា ជាពិសេស គោលដៅទី ៨ (ការងារសមរម្យ & កំណើនសេដ្ឋកិច្ច) និងគោលដៅទី ១០ (កាត់បន្ថយវិសមភាព) វាចាំបាច់ថាអាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវទាំងនោះត្រូវបានគាំពារទាំងគោលនយោបាយ និងច្បាប់ការពារមួយដែលមានប្រយោជន៍ដល់ការពង្រឹងភាពធន់របស់ពួកគេ។

អនុសាសន៍ចម្បងទី ៥៖ ក្រសួងមហាផ្ទៃ គួរពិនិត្យមើលឡើងវិញនូវសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈនេះដើម្បីធានាថាច្បាប់នេះការពារផលប្រយោជន៍ និងពង្រឹងអំណាចរបស់ប្រជាពលងាយរងគ្រោះបំផុត។ មានការស្នើសុំថាគួរមានការពិគ្រោះយោបល់ប្រកបដោយអត្ថន័យ និងការផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈដើម្បីកសាងជំនឿសាធារណៈជន ការគោរពគ្នាទៅវិញទៅមក និងធានានូវការចូលរួមដ៏សកម្មពី(ស្ត្រី)អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវ។

អនុសាសន៍ចម្បងទី ៦៖ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងអង្គការសប្បុរសធម៌គួរពិចារណាពិនិត្យឡើងវិញនូវកម្មវិធីជំនួយសង្គ្រោះបន្ទាន់ចំពោះបញ្ហាកូវីដ-១៩នេះ។ គេគួររៀបចំកម្មវិធីមួយដែលធ្វើឱ្យមានផលប៉ះពាល់ជាវិជ្ជមានរយៈពេលវែង ជាជាងគ្រាន់តែផ្តល់ស្បៀង និងគ្រឿងទេស។ ដោយផ្អែកលើទិន្នន័យបែបគុណភាព ជំនួយសង្គ្រោះបន្ទាន់ដែលចាំបាច់សម្រាប់អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវ គឺការលើកលែងការបង់ពន្ធ/ភាស៊ី និងកម្រៃការពារនានា រួមទាំងការឧបត្ថម្ភធន ដ៏ច្រើនសម្រាប់គាំទ្រការបង់ថ្លៃជួលកន្លែងស្នាក់នៅរបស់ពួកគេ។

អនុសាសន៍ចម្បងទី ៧៖ មានការស្នើថារាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាគួរពិនិត្យឡើងវិញ និងធ្វើការដោះស្រាយនូវសំណើធំៗទាំង ៣របស់អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវដែលបានលើកឡើងតាំងពីឆ្នាំ ២០២០ គឺ ១) កន្លែងថែទាំកុមារ ២) ការលើកលែងការយកពន្ធ/ភាស៊ីលក់ដូរ និង ៣) ការទទួលបានបណ្ណពណ៌លឿង ឬអត្ថប្រយោជន៍ ប.ស.ស។ ធ្វើបែបនេះវានឹងរួមចំណែកដល់ការលើកកម្ពស់សុខុមាលភាពផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចរបស់ពួកគេ និងបង្ហាញពីការប្ដេជ្ញាចិត្តដ៏រឹងមាំរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាចំពោះសុខភាពល្អ និងសុខុមាលភាពសមភាពយេនឌ័រ និងការកាត់បន្ថយវិសមភាពដែលមានចែងជាបញ្ហាអាទិភាព នៅក្នុងគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍ប្រកបដោយចីរភាពរបស់ប្រទេសកម្ពុជា។

អនុសាសន៍ចម្បងទី ៨៖ សមាជិកអង្គការ CSOs និងសហជីពគួរពិចារណាការវិភាជន៍ និងផ្ដល់ប្រាក់កម្ចីគ្មានការប្រាក់ និងកម្ចីមានការប្រាក់ទាបដល់(ស្ត្រី)អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវសម្រាប់ធ្វើវិនិយោគខ្នាតតូច។ ការមិនទទួលបានហិរញ្ញវត្ថុ ពិតជាបញ្ហាប្រឈមធំមួយសម្រាប់ (ស្ត្រី)អាជីវករលក់ដូរតាមដងផ្លូវក្នុងការដាក់ទុនវិនិយោគខ្នាតតូច ដូច្នេះវាធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សក្ដានុពលនៃវិស័យនេះ។ គេគួររៀបចំគំនិតផ្ដួចផ្ដើមនេះដើម្បីជម្រុញឱកាសមុខរបរ និងការងារ និងគំនិតច្នៃប្រឌិតចំពោះទំនិញ និងការផ្ដល់សេវា។ ទាំងនេះវានឹងគាំទ្រដល់ស្ត្រីជាអ្នកលក់ដូរតាមដងផ្លូវទាំងនោះឱ្យអាចដោះស្រាយបាននូវបញ្ហានានាដែលបង្កឡើងដោយការរាតត្បាតនៃជម្ងឺកូវីដ-១៩។

១១ ឯកសារយោង

Annear, P. L., Ahmed, S., Ros, C. E., & Ir, P. (2013). Strengthening institutional and organizational capacity for social health protection of the informal sector in lesser-developed countries: A study of policy barriers and opportunities in Cambodia. *Social Science & Medicine*, 96, 223–231. https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2013.02.015

Arnold, D. (2013). Workers' Agency and Re-Working Power Relations in Cambodia's Garment Industry. *SSRN Electronic Journal*. https://doi.org/10.2139/ssrn.2237494

ASEAN. (2019). *Regional Study on Informal Employment Statistics to Support Decent Work Promotion in ASEAN.* https://asean.org/storage/2012/05/13-Regional-Study-on-Informal-Employment-Statistics-to-Support-Decent-Wo....pdf

Asia Foundation. (2011). *Cambodia's Labor Migration: Analysis of the Legal Framework*. 78.

Aun, C., & Baliga, A. (2020). Draft Public Order Law Looks to Control Cambodians' Behavior and Activities. *VOA*. https://www.voacambodia.com/a/draft-public-order-law-looks-to-control-cambodians-behavior-and-activities/5502253.html

Cheng, M., & Miriam, S. (2016). *How (un)healthy and (un)safe is food in Cambodia?* Konrad-Adenauer-Foundation Cambodia. https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=49714e0a-071d-3e3a-ffb4-f2351af7da40&groupId=252038#:~:text=By%20Cambodian%20law%2C%20food%20products,be%20eliminated%20from%20the%20market.

Heinonen, U. (2008). *The Hidden Role of Informal Economy: Is Informal Economy Insignificant for Phnom Penh's Development?*

Human Rights Watch. (2020, August 13). *Civil Society Organizations Call for the Draft Law on Public Order to be Immediately Discarded*. https://www.hrw.org/news/2020/08/13/civil-society-organizations-call-draft-law-public-order-be-immediately-discarded

IDEA. (2021). http://www.ideacambodia.org/pages/index.php?p=publish

International Labor Organisation. (2015). *Review of the effectiveness of the MOUs in managing labour migration between Thailand and neighbouring countries*. ILO. http://www.ilo.org/public/libdoc/ilo/2015/487359.pdf

Koemsoeun, S. (2017). *Street vendors kicked off the kerb in Phnom Penh*. https://www.phnompenhpost.com/national/street-vendors-kicked-kerb-phnom-penh

Lawreniuk, S., & Parsons, L. (2017). After the exodus: Exploring migrant attitudes to documentation, brokerage and employment following the 2014 mass withdrawal of Cambodian workers from Thailand. *Singapore Journal of Tropical Geography*, 38(3), 350–369.

Ma, L., Chen, H., Yan, H., Wu, L., & Zhang, W. (2019). Food safety knowledge, attitudes, and behavior of street food vendors and consumers in Handan, a third tier city in China. *BMC Public Health*, 19(1), 1128. https://doi.org/10.1186/s12889-019-7475-9

Meta, K. (2017). *Health staffers said to have demanded cash*. https://www.phnompenhpost.com/national/health-staffers-said-have-demanded-cash

Meta, K. (2019). PM approves 2019 budget | *Phnom Penh Post*. https://www.phnompenhpost.com/national/pm-approves-2019-budget

National Institute of Statistics. (2019). *General Population Census of the Kingdom of Cambodia 2019* (pp. 1–21). Ministry of Planning. http://www.nis.gov.kh/nis/Census2019/Provisional%20Population%20Census%202019_English_FINAL.pdf

Nuon, V., & Serrano, M. (2010). *Building unions in Cambodia*.

Oxfam Cambodia. (2019). *Street Vendor Groups: Social Protection For The Informal Workers*. https://cambodia.oxfam.org/latest/policy-paper/street-vendor-groups#:~:text=In%20Cambodia%2C%20there%20are%20about,Penh%20and%2075%25%20are%20women.

Parsons, L. (2016). Mobile inequality: Remittances and social network centrality in Cambodian migrant livelihoods. *Migration Studies*, 4(2), 154–181. https://doi.org/10.1093/migration/mnw005

Pisei, H. (2019). *FDI to Cambodia rockets 12% to $3.5 billion in 2019*. https://www.phnompenhpost.com/business/fdi-cambodia-rockets-12-35-billion-2019

Pisei, H. (2021). *Food Safety Law to be enacted in 2021: Commerce official*. https://www.phnompenhpost.com/business/food-safety-law-be-enacted-2021-commerce-official

Rane, S. (2011). Street Vended Food in Developing World: Hazard Analyses. *Indian Journal of Microbiology*, 51(1), 100–106. https://doi.org/10.1007/s12088-011-0154-x

Sekhani, R., Mohan, D., & Medipally, S. (2019). Street vending in urban ‘informal’ markets: Reflections from case-studies of street vendors in Delhi (India) and Phnom Penh City (Cambodia). *Cities*, 89, 120–129. https://doi.org/10.1016/j.cities.2019.01.010

UNDP. (2016). *Overview of Internal Migration in Cambodia* (pp. 1–9) [Policy Brief]. https://bangkok.unesco.org/sites/default/files/assets/article/Social%20and%20Human%20Sciences/publications/Policy-brief-internal-migration-cambodia.pdf

Voun, D. (2021). *'No taxes' on market vendors in Preah Sihanouk* | Phnom Penh Post.
https://www.phnompenhpost.com/national/no-taxes-market-vendors-preah-sihanouk

World Bank. (2019). *Cambodia Overview*.
https://www.worldbank.org/en/country/cambodia/overview

World Food Programme. (2019). *Vulnerability and Migration in Cambodia*. World Food Programme.
https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000105976/download/

១២ ឧបសម្ព័ន្ធ

បញ្ជីនៃច្បាប់ និងគោលនយោបាយដែលបានពិគ្រោះយោបល់៖

- រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជាឆ្នាំ ១៩៩៣ (ប្រទេសកម្ពុជា)
- គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍ប្រកបដោយចីរភាពកម្ពុជាឆ្នាំ ២០១៥ (ប្រទេសកម្ពុជា)
- សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈឆ្នាំ ២០២០ (ប្រទេសកម្ពុជា)
- បេឡាជាតិសន្តិសុខសង្គមឆ្នាំ ២០១៨ (ប្រទេសកម្ពុជា)
- សហគ្រាសមីក្រូ ធុនតូច និងមធ្យមឆ្នាំ ២០១៩ (ប្រទេសកម្ពុជា)
- ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយគាំពារសង្គមឆ្នាំ ២០១៦-២០២៥ (ប្រទេសកម្ពុជា)
- ផែនការអភិវឌ្ឍន៍សហគ្រាសធុនតូច និងមធ្យមឆ្នាំ ២០២០-២០២៤ (ប្រទេសកម្ពុជា)
- ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិឆ្នាំ ២០២០-២០៣០(ប្រទេសកម្ពុជា)

បញ្ជីនៃរបាយការណ៍ដែលបានពិគ្រោះយោបល់៖

- API. (២០២០). Online Survey on Young Women Micro-entrepreneurs and Youth, Street Vendors in Phnom Penh
- ActionAid. (២០២០). Assessment of Economic Impacts of COVID-១៩ on Workers in Informal Sector of Cambodia
- Charadine and Hor. (២០២០). The Impact of COVID-១៩ PANDEMICS: NATIONAL & REGIONAL IMPLICATIONS
- Asia Foundation. (២០២០). Enduring the Pandemic: Rapid Survey on the Impact of Covid-១៩ on MSMEs in the Tourism Sector and Households in Cambodia

BUILDING CAPACITY FOR CHANGE

វិទ្យាស្ថានតស៊ូមតិ និងគោលនយោបាយ
ADVOCACY AND POLICY INSTITUTE

វិទ្យាស្ថានតស៊ូមតិ និងគោលនយោបាយ

អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលឈានមុខមួយ ដែលសកម្មនៅក្នុងការតស៊ូមតិ ការជះឥទ្ធិពលលើគោលនយោបាយ ការកសាងសមត្ថភាព អភិបាលកិច្ចល្អ និងការសម្របសម្រួលកិច្ចសន្ទនារវាងប្រជាពលរដ្ឋ និងតួអង្គរបស់រដ្ឋ

វិទ្យាស្ថានតស៊ូមតិ និងគោលនយោបាយ (API) ជាអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលមួយរបស់កម្ពុជា ដែលសកម្មក្នុងការតស៊ូមតិការជះឥទ្ធិពលនយោបាយអភិបាលកិច្ចល្អនិងការចូលរួមរបស់ពលរដ្ឋ។ការកសាងសមត្ថភាព និងការសម្របសម្រួលកិច្ចសន្ទនាគឺជាចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់យើងឆ្ពោះទៅរកការអភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ និងការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយនិរន្តរភាព។

យើងទទួលបានការសារទរយ៉ាងទូលំទូលាយ ពីអង្គការក្នុងស្រុក និងអន្តរជាតិសម្រាប់ ភាពដែលអាចជឿជាក់បាន ភាពពាក់ព័ន្ធ និងវិជ្ជាជីវៈរបស់យើង។ ក្នុងរយៈពេលជិតពីរទសវត្សរ៍មកនេះ API បានជួយពង្រឹងជំនាញស្ថាប័នតស៊ូមតិនិងបានខិតខំធ្វើឲ្យលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យមូលដ្ឋាននិងអភិបាលកិច្ចដែលមានគណនេយ្យភាព ក្លាយទៅជាការពិត។ មកទល់នឹងពេលនេះ យើងបានបើក**<u>វគ្គបណ្តុះបណ្តាល</u>**ជាង ៣០០ មកហើយ សម្រាប់អ្នកចូលរួមជាង ១ ម៉ឺននាក់ ដែលមានទំនាក់ទំនងជាមួយសង្គមស៊ីវិល និងអង្គការសហគមន៍ ក្រុមប្រឹក្សា មូលដ្ឋាន ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ អង្គភាពសហជីព ស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាល និងសភាកម្ពុជាផងដែរ។

API មានភាពប្លែកពីគេ នៅក្នុងសង្គមស៊ីវិលរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ដោយបម្រើជាអ្នកភ្ជាប់ និងសម្របសម្រួលសម្រាប់ការផ្តល់សិទ្ធិអំណាចដល់ប្រជាជន ក្នុងការធ្វើអន្តរកម្មជាមួយរដ្ឋាភិបាលគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់។ API ទទួលបានបទពិសោធន៍ដំបូងលើបញ្ហាគោលនយោបាយដូចជាការទទួលបានព័ត៌មាន (A2I) តាមរយៈការងារមូលដ្ឋានរបស់ខ្លួន។ ផ្អែកលើបទពិសោធន៍ដ៏ធំធេងនេះ យើងស្ថិតក្នុងកន្លែងដ៏ល្អបំផុតមួយ ដើម្បីធ្វើឲ្យសំឡេងរបស់ពលរដ្ឋសាមញ្ញ ត្រូវបានរាប់បញ្ចូលក្នុងការធ្វើគោលនយោបាយនៅថ្នាក់ជាតិ។ នៅទីនេះ យើងបានព្យាយាមគាំទ្រដល់ស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលឲ្យបម្រើប្រជាពលរដ្ឋស្របតាមច្បាប់និងចូលរួមចំណែកក្នុងបរិយាកាសដែលអាចឲ្យពលរដ្ឋនិងសង្គមស៊ីវិល អាចបង្ហាញការព្រួយបារម្ភរបស់ពួកគេបាន។ ទីបំផុត យើងបានដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការជួយពលរដ្ឋឲ្យយល់ពីសិទ្ធិរបស់ពួកគេ**<u>ការទទួលបានព័ត៌មាន</u>**និងប្រើប្រាស់ឱកាសសម្រាប់ការចូលរួម ដែលត្រូវបានផ្តល់ជូនដោយច្បាប់ផ្សេងៗ និងគោលនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាល។

កម្មវិធីរបស់យើងត្រូវបានដឹកនាំដោយ វិធីសាស្ត្រផ្អែកលើសិទ្ធិមនុស្ស។ API បម្រើប្រជាជនកម្ពុជាទាំងអស់ ហើយឲ្យតម្លៃទៅលើភាពខុសគ្នា ដោយមិនប្រកាន់ភេទ និន្នាការភេទ និងអត្តសញ្ញាណ ការមានសតម្ថភាព ការអសមត្ថភាព ជាតិពន្ធ ជំនឿ និងនិន្នាការនយោបាយឡើយ។ ទន្ទឹមនឹងនេះដែរ យើងមានការប្តេជ្ញាចិត្តជាពិសេស ក្នុងការគាំទ្រដល់អ្នកដែលជួបការលំបាកបំផុត ក្នុងការខិតខំធ្វើឲ្យសំឡេងរបស់ពួកគេ ត្រូវបានគេដឹងឮ។

ទំនាក់ទំនង

អគារ ភ្នំពេញវីឡា ផ្ទះលេខ ១២៤ ផ្លូវ ៣៨៨ សង្កាត់ទួលស្វាយព្រៃទី១ ខណ្ឌបឹងកេងកង រាជធានីភ្នំពេញ
ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ទូរសព្ទ (៨៥៥-២៣) ២១៣ ៤៨៦ ទូរសារ (៨៥៥-២៣) ២១៣ ៤៨៧

www.apiinstitute.org